МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIККХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан, Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ШИНАРДИ 24 АВГУСТ 1965 шу № 101 (4114).

Мах 2 кеп.

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМИЙ СОБРАНЕШ

Укх деношка йолалу вай республика юккъьанцарча партийни организацешка отчетно-хоржамий собранеш. Партийни организацей вахаре лоархIамера событи я из.

Коммунистически парте лоархIам чIоагIа лакхбаь а дерригача халкъо къоабалъеш тIайийца а йолча КПСС ЦК решеней ларда тIа хьахиннача беркатерча хьалашка чакхйоал укх шера отчетно-хоржамий собранеш.

Цу собранешка хIара цеховни юккъьанцарчеи партийни организацей коммунисташа масса оагIорахьара анализ ергъя коммунизм хьалъяра хоадамболлаш дола декхараш шоаш кхоачаш мишта ду. Гучадоахаргда балхацара кхоачамбоацараш, уж дIададахара наькъаш белгалдергда. Парте XXII съездеи КПСС ЦК мартовски Пленумеи решенеш вахара юкъекхувлаш, производственни планаш кхоачашъеш, къахьегамхой творчески хьинар айдеши царна юкъе шерра социалистически яхь йоаржаеши мишта къовсам лоаттабаьб коммунисташа — из дерригахьагойта деза докладашцеи къамаьлашцеи.

Вай республике эзар совгIа юккъьанцара партийни организаци я. Цар болх бу производстваи культураи тайп-тайпарча участкашка. ХIаране шиъ, специфически хьалаш да. Бакъда, царна хьалхашка латта декхараш цаIаш да — коммунизма материально-технически база хьалъяра тIехьа цахаддаш къовсам лоаттабар, къахьегамхой творчески хьинар айлар, чура резерваш гучаяхари царех бизза пайда эцари, Iилманеи техниканеи карагIдаьннараш шерра производстваца юкъедоалалар.

Доккхийча толамашца накъа йоагIа шоай отчетно-хоржамий собранешта вай республикера дукхагIа йола юккъьанцара партийни организацеш. Царех я ханал хьалха ворхI бетта план кхоачашъяьча Грозненски нефтемаслозавода, пачхьалкхенна планал совгIа бIаьш тоннаш ялат дIаденнача Сунженски района XIX партсъезда цIерахча колхоза юккъьанцара партийни организацеш. Цхьабакъда, цхьайола партийни организацеш шоай декхараш кхоачаш ца деш накъа йолх цу денна. ХIанз а шоай коллективай са хинна дIаэттаяц уж. Из дIахо ла мегаргдолаш дац. Шоай отчетно-хоржама собранешка кийчлуш уж дIахьоши партийни организацеш декхарийла я кхоачамбоацараш дIададахара коллективаш оарцагIъяха.

Партийни демократе лоархIамегIарча принципаца — критикацеи самокритикацеи дIаяхьа еза хIара отчетно-хоржама собрани. Доклада чулоацамга, цу тIа оттадаьча дешашка хьежжа хул пренеш кIоаргга а лостам болаш а, цудухьа докладчик декхарийла ва шерра критикеи самокритикеи хургйолаш доклад оттае. Нагахьа санна доклад кIоаргга анализ еш ца хуле из ювцаш дола къамаьлаш а тIагIоллара хургда. Дика отчетни доклад — яь собранеши заседанеши ювцаш йола справка хила йиш яц, тайп-тайпарча хьокхамий сводка яц, из я кIоарген масса оагIорахьарен партийни организаце балха еш йола анализ. Цу тайпарча доклало отчетно-хоржама собранешка хулийтаргда коммунистий цIенхаштара дола къамаьлаш.

Вай парте хадданза терко ю наьха вахар ираз долаш хилийтара, цар материально-бытовой хьалаш тоадалийтара, цудухьа отчетно-хоржама собранешка дувца деза из парте тIадилла сийлен гIулакх дIахо тоадара дешаш.

ЛоархIамера моттиг дIалоацаш хила деза отчетно-хоржама собранешка политико-кхетама болх тоабара дешаш. Цу балха юкъера кхоачамбоацараш гучадаха, из дIахо тоабара наькъаш белгалдаха деза. Шоай собранешка коммунисташа дукхагIа уйла е еза партийни дешар дикагIа вIаштIехьдаккхара, хIара коммунист идейни дегIавара.

ЦIенхаштара терко е еза отчетно-хоржама собранешка керда партийни органаш вIашагIйоххара. Ховш да, бюро е парткома состав дикагIа мехул, партийни организаце болх толашагIа хулга, цо коллективана дикагIа кулгалделга. Цудухьа коммунисташа шоаш кулгалду органаш хоржаш чIоагIа теркам тIабахийта беза партийни принципиальность йолча, дикка дийша, политически а практически а гIулакхашка диллача даккха хIама доацаш бола хьинар дола коммунисташ организацеша керте оттабара. ХIара керда хержа бюро е парткома секретарь дика доваш хила веза коллектива гIулакхаш, цунна эшараш, дIахо цун болх тоабара дезараш. Цудухьа ниййса хургда керда хоржача партийни органашка кулгалде дукхагIа специалисташ оттабойя. Керда хоржача партийни органашка бита беза организаторски способносташ йола коммунисташ.

Отчетно-хоржама собранеш еча хана ниййсдаь да партийно-пачхьалкхен тIахьожама органашта новкъостала йолча посташкеи группашкеи бохийта партийни организацей викалаш белгалбоахилга. Партийно-пачхьалкхен тIахьожам — партийни организацийни балха дакъа да. Цудухьа чIоагIа теркам тIабахийта беза новкъостала йолча посташкеи группашкеи принципиальни а кхоачамбоацараш мащар доаттабергбоаца а нах хьожабара.

Отчетно-хоржамий собранешка наказаш тел коммунисташа шоаш хоржача органашта. Вай республике кIезига яц коммунистий наказаш дика кхоачашдеш йола партийни организацеш. Бакъда, дукха моттигаш ниййслу отчетно-хоржама собранеш чакхъяьлча коммунистий наказаш дицлуш. ДIададахача отчетни шера кIезига терко яьй цу лоархIамерча деша Грозненски района Ленина цIерахча колхоза, Наьсарен района райбыткомбината, иштта кхыча партийни организацеша. ХIанз хургйола отчетни хоржама собранеш чакхъяьлча уж гIалаташ хилийта йиш яц. Коммунистий наказаш юккъьанцарча партийни организацей керда хержача органий балха программа а хинна дIаотта деза.

Отчеташи хоржамаши бехктокхамера событи я партийни организацей вахаре. Лакхача идейни боарамца уж чакхъяха декхарийла я парте райкомаши горкомаши. Коммунистий хьинар кхы а айлургдола, коммунизм хьалъеча, политически хозяйственни дешаш къестачара партийни организацей лоархIам лакхлургбола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА ХАЛКЪАГА ДАХЬИЙТА ДЕГ ТIАРА МОАРШАЛ

Керда конституци тIаэцарцеи Румыне Социалистически Республика я аьнна дIакхайкаярцеи дувзаденна Румынски Коммунистически парте Центральни Комитет, Румыне Социалистически Республика Пачхьалкхен Советеи Министрий Советеи дег тIара даькъала ювцаш новкъосташка Николае Чаушеску, Киву Стойка, Ион Георге Маурерга телеграмма яхьийтай новкъосташа Л. И. Брежнева, А. И. Микояна, А. Н. Косыгина. Социалистически гIирсаш хьалдара гIулакха керда толамаш дахар ловцарца вежарашка долча румынски халкъо.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателе А. И. Микояна Киву Стойкага ше яхьийтача телеграмма тIа из даькъала вувц Румыне Социалистически Республика Пачхьалкхен Совета председателалла из юхахаржарца.

Ион Георге Маурерга ше яхьийтача телеграммаца СССР Министрий Совета Председателе А. Н. Косыгина из чIоагIа даькъала а вувцаш ловца боаккх цунна Румыне Социалистически Республика Министрий Совета председателалла из хьожаварца.

(ТАСС).

КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТА КХОАЛАГIА СЕССИ (ИТТАЗЛАГIА ХЕРЖА) ГУЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬА

Къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкомо депутаташка дIахойт 1965 шера 26 августа делкъел тIехьагIа 2 сахьат даьлча С. М. Кирова цIерахча культураи салаIареи паркерча къайлача театра помещене чу къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета кхоалагIа сесси (иттазлагIа хержа) гулъеш хилар.

Советага дувцийта тIадахь дош: **«Городе динагIа товргдол ч ч а гIирсаш хьалдара а хьалдеш дола чуIе цIеноши культурно - бытовой объекташи динагIа хьалъяра а хьакъехьа».**

(Докладчик — горисполкома председатель нов. А. А. Похвищев).

«МАЛГОБЕКНЕФТЬ» ЯХАЧА МЕХКДАЬТТА ПРОМЫСЛА УПРАВЛЕНЕ № 1 ЙОЛЧА КIОАРГА ТОХКАМА БУРУВ ДЕТТАРА КОНТОРА МАСТЕРА А. И. ЛЕВШИНА БУРОВОЙ БРИГАДА КОЛЛЕКТИВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Терски дукъа тIарча МалгIабика-Вознесенски майдане № 827 йола скважина а яьккха, лохехьарча меловы отложенешкара промышленни мехкдаьтта даккхара дола толамаш дахарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота луйла.

«Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча кIоарга тохкама бурув деттара контора мастера А. И. Левшина буровой бригада коллектива.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.
Гор. Грозный,
1965 шера 19 август.

«МАЛГОБЕКНЕФТЬ» ЯХАЧА МЕХКДАЬТТА ПРОМЫСЛА УПРАВЛЕНЕ № 1 ЙОЛЧА КIОАРГА ТОХКАМА БУРУВ ДЕТТАРА КОНТОРА БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Терски дукъ тIарча МалгIабика-Вознесенски майдане № 827 йола скважина а яьккха, лакхехьарча меловы отложенешкара промышленни мехкдаьтта даккхара дола толамаш дахарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Гайворонский Александр Ивановича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча кIоарга тохкама бурув деттара контора бурильщика гIончанна.

Завадский Василий Степановича «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене промыслови комитета председатела.

Левшин Александр Ивановича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча кIоарга тохкама бурув деттара контора буровой мастера.

Лутовинов Юрий Александровича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча кIоарга тохкама бурув деттара контора директора.

Маринко Иван Васильевича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча кIоарга тохкама бурув деттара контора бурильщика.

Малевин Парфирий Федоровича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча кIоарга тохкама бурув деттара контора бурильщика гIончанна.

Медведев Григорий Григорьевича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча кIоарга тохкама бурув деттара контора бурильщика.

Хамхоев Султана Хьажбикара — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча кIоарга тохкама бурув деттара контора бурильщика гIончанна.

Щукин Федор Васильевича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча контора партбюро секретарь хинначоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.
Гор. Грозный.
1965 шера 19 август.

Г. Г. ПАРСАДАНЯНЦА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

УнахцIена лораяра даькъе дикаш дарах, дукхача шерашка даккха хIама доацаш дика болх барах а ваьча дийнахьа денз кховаткъе итт шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла.

Парсаданянц Гайг Григорьевича — республика больница лора акушера-гинеколога.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.
Гор. Грозный,
1965 шера 19 август.

Советски Союзе гIолла

МУРМАНСКИ ОБЛАСТЬ. В. И. Ленина цIерах дола Волго-балтийски канал хьаделларца дикка лакхбеннаб Кандалакшски форда торгови порта лоархIам. Унхаза дIабоалалу Кандалакша — Череповец яха, Кольски ахгIайрен тIара аьшка рудай концентрат къилбаседан гиганта — Череповецки металлургически завода причалашка дIакхухьа хи тIара никъ. Кандалакшски форда порт-заполярни Норильска а Гаьнарча Къилбаседен кхыча пункташка а мовхьаш дIакхухьийтар.

СУРТА тIа: «Припятьлес» яхача кема тIа Норильски горнометаллургически комбината эша мухь тIабоIташ латт.

С. МАЙСТЕРМАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ВИТЕБСКИ КIУВСАШ

ВИТЕБСК, 21 август. (ТАСС). ВорхI шера заданел совгIа ши миллион квадратни метр кIувсаш кийчлу витебски текстильщикаша. Хоза догамаш дола башха дика Витебски комбината кIувсаш, цкъа хьекха ца Iеш, дIахьийкхал дунен халкъашта юкъерча выставкашка. Ерригача продукцех 99 процент хьалхарча сортах араец комбинате.

ДЕРРИГА КХОАЧАМАШ ОАРЦАГIДАХА ГУЙРАН ЯЛАТАШ ДIАДЕРА

☆ ☆ ☆

Боахамашта — хержа фу

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша шоай деррига низаш тIаухийт КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра, ялат а кхыйола юртбоахама продукташ а дукхагIа ахара йола йоккхий резерваш леха а лех, царех пайда а ийбу. ХIанз совхозашкеи колхозашкеи шерра даьржад гурахьа ялаташ дIадерга кийчо елга. Из кийчо ка маьхал а йоалаш ший ханнахьа яь яккхарах хьувкъамаш лакхдара а дукхагIа ялат чудара а дола лоархIамера гIулакх хургда.

Гурахьа дув ялаташ дIадер хьокхаме чакхдоаккхилга Iалашдара де дезача дерригача керттерча гIулаккхех цаI да дикача фух дола фу кийчдар. Биззача маьхера фу — лакхача хьувкъама лард я. Цудухьа фун материала йоакхо елга совхозий а колхозий а кулгалхой теркон юкъмоттиге латташ хила деза.

Гурахьа дув ялаташ дика хьувкъийтара йоакхо а еш, республикерча дукхача совхозашкеи колхозашеи йизза Iооттаяьй гурахьа дIадувча гин фондаш, ка маьхал а ювлаш из цIенду. Фу кийчделга дика вIаштIехьдаьккхад «Шалинский», «Красноармейский» совхозаша, Сунженски районерча «Победа» яхача, Ленина цIерахча колхозаша, кхычар. Гурахьа дувча ялатий деррига фуцIендаь а дIадера кондицешка кхоачадаь а дала доахк уж боахамаш.

Цхьабакъда, дукххача районашка кIезига йоакхо ю хIара боахам ший ханнахьа дикача фуца Iалашбара гIулакха. Баьча тохкамо хьахьувкх дукххача совхозашкеи колхозашкеи гурахьа дувча ялатий фу кийчдара гIулакха юкъе цIенхаштара кхоачамбоацараш хулийтилга. Дукха фу да эшаш йолча кондицешка дIакхоачаданза. ХIанз а дикка дукха фу да гин-тIахьожама лабораторешка тахканза, доал дара бIарг во локхаш. Иштта, Урус-Мартана района «Гехинский» совхозе укх шера гурахьа дIаде эшаш долча фун 7 эзар центнерах еррига а 400 центнер мара цIенъяь яьнаяц хIанз а. МалгIабика района боахамашта эшаш долча дерригача фух ах мара фун-тIахьожама лабораторе техкадац. хIаьта техначох 1520 центнер бIеха хилара дIале мегаргдоацаш а хиннад. Сунженски района колхозашка тахканза 43,5 эзар центнер я, из да эшаш долча фух 75 процент. Укхаза во вIаштIехьбаькхаб фу цIендеча машиний болх, из цхьан сменах мара цIендеш дац.

Уж бакъдараш районни юрта боахама производственни управленей оагIонгахьара е йоаггIа терко еш дац.

Гурахьа дувча ялатий фуна материал дIаера эшаш йолча кондицешка дIакхоачаелга, из дика цIен а яь кийчъелга — тIадоагIача шера лакха хьувкъам баккхара тIеххьара къовсама тIехьа даха йиш йоаца декхар да. Ка маьхал а йоалаш из болх чакхбаккхара хиланза даргдоаца деррига хьалаш долаш да республика совхозашкеи колхозашкеи. Царга кхоачамбалла я ялат цIенду установкаш а тайп-тайпара йола машинаш а. Iалашде дезар да хIара машино шин сменах болх белга а сменни нормаш кхоачашъелга а.

Укх гаргарча хана хIара колхозеи совхозеи шоай доалахьара фу цIендаьи оттаьча кондицешка дIакхоачадаьи даккхарал совгIа, фу кердадаккхара пачхьалкхен ресурсехи республикански юрта боахама опытни станцереи къоастадаь фу ший ханнахьа хьаэца деза.

Дага кхаба деза фу кердадаккхар духхьала из керда хилийтара шийна лаьрхIа ду гIулакх ца хилар. Мелла дика дар аьнна хьаштдолла сорт тIехь-тIехьагIа эсалагIа хулаш тах, хIаьта селекционераша фу леладара юккъьанцарча звеношка керда фу кхедара хадданза болх беш хилар ца фун дикал эрга а йоахаш тоаю. Из бахьан долаш хадданза массе а хана кердадаха деза дIадув фу.

Фу хьувкъама дошо фонд я аьле оалаш да халжъа юкъе. Цудухьа цун йоакхо хадданза массе а хана еш хила еза. ХIара денах, хIара сахьатах пайда ийбе беза дIадувш дола фу кийчдара, из цIендара юкъе дола цIенхаштара кхоачамбоацараш дIададахара.

Ерригача совхозашка а колхозашка а торо я гурахьа дув ялаташ хержжа дикача тайпаех дола фу а тоссаш дIадеи иттача гIулакхаца тIадоагIача шера дика хьийкъа гурахьа дув ялаташ чуэцилга Iалашдеи. Декхар да цу торонех биззача боараме пайда эцилга.

М. БРИДКОВСКИЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама Министерства керттера агроном.

ЛАЬТТАШ КИЙЧДУ

Кастта дIаде деза ялаташ, бакъда цу балха кийчлулга эсало лел. 20 августе лаьрхIача ерригача республике гурахьа дIадувча ялаташта дерригача кхай ах дакъа совгIа мара кийчдаьдац. ХIаьта цхьайолча районашка кхы а кIезигагIа да хьокхамаш. Иштта, Шаьла районе 35 процент, Наьсарен районе 33 процент, Надтеречни районе 41 процент мара аьхадац лаьтта.

ДIаде аьнна кийчдаьча фух ерригача республике лаьрхIача 48 процент мегаргдоацаш да. Нагахьа санна Грозненски районе мел эша фу дика кийчдаь дале, Урус - Мартанеи, Шаьлеи, Шелковскойи районашка 50—65 процент фу йоаггIаш йолча кондицех дац.

Гурахьа дIадув ялаташ дIаде деза ха гаьна яц, цудухьа цу балха сухалбе беза. ДIаихача шерашка хинна гIалаташ кхы хургдоацаш, Iилмаи дикагIча практикой дIадеххача бесса дIаде деза гурахьа ялаташ. ХIара колхозой совхозой цу гIулакха мел эшар де деза.

1965 шера 20 августе план процентащца лаьрхIача гурахьа дIадувча ялаташта лаьтта кийчдар

Районаш:

Советски	78
Ножай - Юрта	71
Шелковской	70
Наурски	68
Урус - Мартана	57
Грозненски	57
Гудермесски	53
Ачхой - Мартана	52
Сунженски	51
МалгIабика	49
Надтеречни	41
Шаьла	35
Наьсарен	33
Ведана	8
Еррига а республике	52

ГУЙРАН ЯЛАТАШ ДIАДЕ ДОЛАДЕННАД

Мукх дIабе болабеннаб Шаьла района «Автуринский» совхоза шоллагIча отделене ялаташ леладераша. 900 гектара тIа из дIабе лаьрхIад укхаза. Укх шера хIара гектара тIара 19,5 центнер мукх чуийцаб отделене. ХIаьта, тIадоагIача шера гектара тIара 20 центнер из чуба а дерхI цар. Дика гIулакх даьчеи удобренеш тайсачеи лаьттара мара дикка хьувкъам хьалкхелургбоацилга дика хов механизатораша. «ДТ-54» яхача трактораца дика къахьег тракториста Х. Алиева. Нормах 3,3 гектара тIа ялат дIаде дезача хIара денна 5 гектара тIа ялат дIадув цо. Иштта дика къахьегаш ва цунца хувцалуш болх беш вола И. Хамзатов.

Укх деношка дIабе болабаьб мукх. Нормах 14,5 гектара тIа дIабе безача 15—17 гектара тIа из дIабув трактористаша Ш. Гакалаеви сеяльщик Д. Исраилови волча агрегато. дикал лакха а йолаш. Производстве дикагIбарел тIехьабусаш бац шоай агрегатаца ялат дIадувш бола механизатораш А. Вахаев, М. Мусаев. Шинкхаь дийнахьа шин агрегатаца 130 гектар мукх дIабийнаб совхозе.

— Ханал хьалха а дика а гурахьа дув ялаташ дIаде лаьрхIад оаха, — йоах тракторни бригада бригадира Г. Джамалдиева. ХIанз, техника дукхагIа мукъа йола ха дIалхийтац укхаза.

М. МАГОМАДОВ.

ЛАЬТТАХ ХЬАБОАЛА ПАЙДА СОВБАККХАРА

Дукххача шерашка ка бола ялат дIадувш хинна лаьтта хьаьнде дезаш хул. Бокъонца из лаьтта тоадара гектара тIа 30—40 тонн органически удобренеш яхка еза. БIаь гектар хулача участкана эш 3—4 эзар тонн удобренеш. Иззал удобренеш гул а яь, кхашка дIа а йихьа, дIайоаржаяр хала болх ба.

Из бехктокхаме гIулакх толаме чакхдаккхар дуxьа тха бригада лаьрхIад алхха цхьа кхо теха ца а Iеш, минеральни удобренеш а тоха. Итт тонн кхох йиъ центнер суперфосфати 50 килограмм аммиачни селитри тох оаха. Иштта кийчъяь удобрени гектара тIа итт тонн мара эшаш хилац.

Удобренеш, компосташ кийч а еш, кхашка дIа а кхухьаш, кхаш къахьеш я Барышева Мариис кулгалду звено. Цу балха дика къахьег трактористо Чечуков Михаила а.

Л. МОСИН,
Шелковской района Кирова цIерахча колхоза шоллагIча комплексни бригада бригадир.

Лаьтта шин сменах оах

ЦIаккха ца баьча бесса хьинаре болх баьб укх шера Урус-Мартана района Мичурина цIерахча совхоза къахьегамхоша. Дика кхедаьд цар ка бола ялат. Ханнахьа кхачаш а яьй, тIехкхоачаш а яьй ялат дохкара план. ХьатIадоагIача шера а толамаш эша ца далийтар духьа хIанзе а йоакхо ю совхоза къахьегамхоша.

КIан кени чуийца мукъадаьнна 1200 гектар лаьтта гурахьа дIадувча ялаташта кийчде доладаьд. Кхашка араяьннай итташ гусенични тракторани. Дийнахьа а бус а ца хаддаш шин сменах оах лаьтта. Дийнахьи бусеи совхозе оах 70 — 75 гектар, хIаьта деррига а лаьрхIача совхозе аьха даьннад 1000 гектар гаргга лаьтта. Башха-дика оах лаьтта, кIоаргал 28—30 сантиметр а йолаш, нохара пхаьдаш а, макхаш а долаш, хIаьта минеральни удобренеш а тохаш.

Гурахьа дIадувча ялаташта лаьтта оахаш дикача балхаца белгалбаьннаб трактористаш С. Магомаев, А. Гуцуев, А. Дараев, кхыбараш а. Сменах 4 гектар йолча 6 гектар оах цар.

Лаьтта ахарца цхьана хьайбашта доакъар а кийчду, хIаьта хьажкIаш, свекла, гидуаргаш чуэца эшашдар а ду. ХIанз фермашка аргIаш даь яьннай 9500 центнер йол, 10000 тонн гаргга ча. ХIаьта сихбеннаб хьажкIий силос йоллара болх а.

А. МАГОМЕТОВ.

Хьалкхедаьд 200 Iасилг

Сунженски района XX партсъезда цIерахча колхозе хьайбаш дика лелалеш я Черкасова Надежда Григорьевна. Ший говзал къайлагIа ца лелаеш къоначарна дIател цо. Иштта шийца болх беш йола Болдарева Люба дика Iома а яь, ер шу доладелча денз 200 Iасилг кхедаьд цо Любайца цхьана.

— Шу чакхдаллалца 250 Iасилг кхеде аьнна дош деннад оаха, — йоах Надежда Григорьевнас, — тхона хетачох, январь бутт тIакхачалехьа тхоай дош кхоачашдаь ца Iеш, тIехкхоачаш а дергда оаха.

Хьайбаш леладераша ворхI бетта цхьа Iасилг далийтадац. иштта лопадеш лелалаьд цар уж, зооветеринарни хьалаш толха а ца деш. 28 ди даьлча денз Iаьсашта искусственни шура хьокх. Дика баьча балха мах а дика бу колхозе.

П. КИРИЕНКО.

Советски делегаци Москве юхакхачар

МОСКВА, 21 август. (ТАСС). Тахан Москве юхакхаьчай КПСС Центральни Комитета Президиума член, КПСС ЦК секретарь, СССР Министрий Совета Председатела заместитель А. Н. Шелепин керте вола советски делегаци.

Делегаци Пхеньяне яхар Корея мукъаяьккха 20 шу дизара цIей дездеча.

ГОРОДАШТЕИ ЮРТАШТЕИ — БАЬЦЦАРА ДУВХАР

РЯЗАНЬ, 21 август. (**ТАСС корр**). Городаштеи юрташтеи баьццара дувхар сихагIа мишта дувхаргда — цу лоархIамерча проблемана хетаяь яр селхан Рязане йистеьнна РСФСР автономни республикай, краяй, областий коммунальни боахама болхлой кхаь денара совещани. Шоай балха опыт ювцаш цу совещане къамаьлаш дир Рязана, Ярославла, Воронежа, кхыча городий баьццара гIишлош хьалха латтача говзанчаша а, хIаьта иштта столица хьунабешамий боахама специалисташа а.

РСФСР коммунальни боахама министерства благоустройства управлене начальника П. А. Егорова хьакхайкадир, республика нах бахача пункташка бешамаши паркаши 1970 шу тIакхоачаш вахаш волча хIара сага сих 10 квадратни метр хургйолаш оттаяь план хилар. Дикка деIIоадгIаргда зизаш кхеделга, шердургья дIайогIа гаьнаш кхерал йола производственни майдаш.

ЖА ІУЙ—ХІАРА ДЕННА ТЕРКО

КПСС Нохч-ГІалгІай обкомен Министрий Советен партийно-пачхьалкхен тІахьожама комитет хьежар Наурски районан колхозашкен совхозашкен жа Іуй культурно-бытовой хьалаш мишта. Ховш ма дий Наурски район исхали ду кІаьла тха доаккха жа лелалара дакъе республике керттерчарех цаІ хилар. Кхаь колхозен «Терский» ахача совхозен Грозненски породах бола 190 эзар устагІа ба. Районе вІашагІтеха болх беш 176 жа Іуй бригада я. Царна юкъе ва 800 гаргга саг.

КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш, жа дебадечен цар продуктивность лакхъечен доккхий толамаш даьхад районан колхозийн совхозийн жа лелалераша. Соахка цу хана хинначоа юхе бахкача 100 жийна лоархІаш Іоахарий 9 процент дукхагІа хьалкхеладь, цхьан устагІанна лаьрхІача 30 процент дукхагІа даьккхал тха. 1 июль тІаккхоачаш пачхьалкхенна тха дІаІалара план 103 процент кхоачашйир. ДІалахача шерачул 2,5-за устагІий кІезигагІа дайнад укх шера еррига район хьайцача. Жа Іуй бригадашка къахьегама овсарле лакхъеннай, жа леладарга дІабода къахьегам лохбеннаб. Жа дебадеши уж леладеши даькха толамаш хьахиннад колхозийн совхозийн жа лелалераща хІара денна тІагІертта къахьегарах. Цхьабакъда, жа Іуй хьаштийн царна эшачуни е йоагІаш йола йоакхо-м яц, хиланза дагдоаца культурно-бытовой хьалаш дац цар. Жа Іушта медицински гІулакх дар, царна бытовой хьалаш хилийтар, уж кхачан продуктащца Іалашбар кхоачамболаш дац.

Жа Іушта деш дола бытовой-культурни гІулакх къаьстта во латт районе эггара а боккхагІчарех болча боахаме — «Терский» совхозе (директор нов. Ржевский). Цу боахаме хаданза жега хьожаш 260 болхло ва. Цхьабакъда, е йоагІа йоаккхо яц цу къахьегамхой.

Района торгови организацеша (райпо председатель Адельханов) Іалашбац жа Іуйн цар дезали хиланза яргІоацача кхачан продуктащца, промышлении товаращца, хІара денна эшача кхыча товаращца. Жа Іуй бригадашка продукташи промышленни товараши кхухьилга вІаштІехьдаькхадац райпое. Жа Іуй летка шоашта керда баьца даараш, сомаш, аькхий дувхаду баракъаш, кога гІирс, берий баракъаш, носкеш, пазаташ, маьхий, тай, кхыдола цІагІа вахача эша хІамаш кхахьац шоашта, яхаш. Цкъаза маькх па яхьаш а нийслу. ВоккхагІволча жа Іуи Батагшева бригадана (шоллагІа отделени) 12 саг ва, царех 8 бер а долаш. Укх шера цІаккха а керда баьца даараши сомаши бенабац цига. ВоккхагІволча жа Іуи Мамаева дезал 18-чей 19-чей июле яа маькх йоапаш бисар. Иштта дола масалаш дукха да.

Капустин яхача отарашкарча тика тІа чкъаьрий, сельдь, керда баьца даараш, туалетни сапа, кхыдараш дац.

Потребкоопераце бе боагІача тайпара болх ца бар бахьан долаш шоай балха тІара а бувлаш, массехк километр гаьна районе е городе баха бездаш хул жа Іуй шоашта еза продукташи товараши эца.

Жа Іушта бытен дика гІулакхаш дарей служба а геттара во болх беш я.

Райбыткомбината гІулакх ду духхьал центран нах бахача йоккхача юрташтей, хІаьта жа Іушта эшачунга вІалла хьожий-хьогІ аьнна кІезига хьож из. Комбинато дІа-юха лела мастерски яхийтаяц жа Іуй бригадашка, баракъаши кога гІирси бе а уж тоаде а жа Іушкара заказаш нийлаьдац, хІаьта цо иштта тоаяц цар радиоприемникаш а. Из бахьан долаш боккхагІболча жа Іуй Алижбиева, Батагшева, кхы дукккхачар бригадашка тега а тоаде а лезаш баракъаш, кога гІирс, радиоприемникаш хул. Дукха ха йоаккх радиоприемникаша болх ца беш.

Лелара ду жа Іушта культурни гІулакх. Лекцеш, кино, художественни самодеятельноста дІа-юха уха, бригадаш духхьал отаращкей совхоза отделенешкей хул. ХІаьта жа Іуй бригадашта культурни гІулакхаш дац. Жа Іуй кино е концерте болх жа лоргача хана е жа дахкача хана. Иштта во ду жа Іуштей цар дезалаи медицински гІулакх а, больница керттера лор Янугьян, керттера санитарни лор Бондаренко, Іалаьмате кІезига нийслу медицински болхлой жа Іуй бригадашка. Цамогаш болча наха, царца бераш а долаш, цхьаккха деш медицински гІулакх дац. Кхийттача транспортаца е гІаш гаргагІарча медицински пункте баха безаш хул уж.

Цхьанна жа Іуи цІагІа медицински аптечка яц, хІаьта нагахьа санна уж йолча мегаргІола молхаш хилац, хІана аьлча цар ха чакхъьннай.

УнахцІено лораеча болхлоша жа Іушта юкъе вІалла а санитарно-просветительни болх бац, санитарили гигиеная дешаех йола лекцеш ешац, жа Іуй цІеношка санитарни денош оттадаьдац. Из бахьан долаш цхьаболча жа Іуша цІена а порядок йолаш а лелаяц шоаш чубаха помещенеш.

Жа Іушта лаьрхІа цар болх беча юхе йилла бани яц, цхьанна а бригале яц бераштаа яь ахканара душаш.

Боккъалдар аьлча «Терский» яхача совхоза администраце жа Іуй культурно-бытовой хьалаш тоадара тІехьа цхьаккха хІама даьдац, жа Іушта райпотребсоюзо, райбыткомбинато, медицински учрежденеша гІулакх во хІана ду аьнна дош оттадаьдац.

КІезиг-дукха толашагІа да колхозашкарча жа Іуй культурно-бытовой хьалаш. Колхозий кулгалхоша ханханнахь жа Іуй бригадашка кхухьийт керда баьца даараши сомаши. Цига ух художественни самодеятельноста бригадаш, жа Іуй кино ух, лекцешка ладувгІ, бригадашка керда газеташи журналаши кхухь. Цхьабакъда, укхаза а нийслу торгови организацеша жа Іушта промышленни товараши даиман эша кхыйола хІамаши ца яхьаш дукха ха йоаккхаш. Дохкаш дац кІада, аханара дайга баракъаш, тоъац сапа, тьамка, кхыдола товараш.

Жа Іушта культурно-бытовой гІулакх дара тІехьа уж деррига кхоачамбоацараш ховш да райисполкома а, цун торговле, унахцІено лораяра, культура отделашта а. Цхьабакъда, из гІулакх тоадара тІехь йоагІаш йола йоакхо яц.

Наурски производственни управлене начальник Прокопов жа Іуй бытовой гІулакхаш иштта во хилар новкъа долаш вац, жа леладераштей цар деладаи леррІа дола культурно-бытовой гІулакх дар хьадехац цо колхозийн совхозийн кулгалхошкара.

Хьежача гучадьннар дувцаш укх деношка комитете доккха къамьал хилар. Цига дийцар жа Іуштей цар дезалаштей Наурски района боахамашкарча жа Іуштей цар дезалаштей леррІа доагІаш дола гІулакх «Терский» совхоза директора Ржевске, райпо председатела Адильханова, больница керттерча лоро Янугьяна, райбыткомбината директора Гайдина, керттерча санитарни лоро Бондаренкое ледара леладеш хилар.

Жа Іуй бригадашта деча гІулакха, тІехь дола кхоачамбоацараш дІадахара лаьрхІа шоаш оттаяь мероприятеш дІахайтар цу организацей кулгалхоша комитетага.

В. КРАВЦОВ,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкомен Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советен партийно-пачхьалкхен тІахьожама комитета инспектор.

лакха къахьегама толамаш доахаш хьайоагІа семилетка тІеххьарча шера Грозненски «Электроприбор» яхача завода коллектив. Валови продукци арахецара ворхІ бетта план 101,8 процент кхоачаш а еш планал совгІа арахийца продукци 12 эзар сома маьха я. Къахьегама овсарле дикка лакх а еш, арахецача продукцега дІабода мах планах лаьрхІачул 1,6 процент лохбаьб. Укх бетта кхы а дикагІа къахьегаш я коллектив. Ткъаь ден план тІеххоачашъяьй цо. Дика къахьегаш ба фрезеровщикаш Савельев Георгий, Кириллов Виталий, слесарь-инструментальщик Кулаков Валерий, кхыбараш. Царех хІаране сменах норма 120—130 процент кхоачашъю.

Сурта тІа: слесарь-инструментальщик Кулаков Валерий.

И. Плиева сурт.

ТЕЛОМЕРАШ—КЕРДА ПЛАСТИКАШ

СССР-а химически промышленносте ди тІехьа йоккхагІа моттиг дІалоацаш хьайоагІа полимеризаце реакци. Цу методаца хьаеш йолча полимерех (царех я химически комбината коллективо арахеца полиэтилен) боккха пайда эц промышленноста тайп-тайпарча отраслешка.

Цул кІезигагІа йовзаш я теломеризаце реакцеш. Теломеризаци—из я полимеризаци, хІаьта из полимеризаци хул кхыйола веществаш юкъе а кхухьаш.

Теломеризаце реакцей продуктех а пластификаторех санна чІоагІа пайда эц. Грозненски химически комбинате хьалъеш я радиационни теломеризаце установка, реакце инициатора метта цу установке бизза пайда эц радиактивни изотопех.

Радиационни химе прогрессивни лостама тохкама балхий юкъа моттиг а хинна дІаоттаргІолаш я из установка, радиоционни теломеризацена лаьрхІа я из. Опытни балхаш деш хургья из установка. Цига кІоаргагІа Іомаергья веществай свойстваш, иштта вІаштІехьдаргда тахка а тохкаш оптимальни технологически режима торонаш йовза, радиактивни излучене хьалашка оборудованега биззаи тешамеи болх байта.

Белгалдаккханза даргдац теломераш хьаяра керттера вещество этилен хилар, цу продукто дІа-юха къоастаю Іаламеи крекингеи газаш.

ХІанзарча химе эггара лоархІамегІа йола область я радиационни химм, кастта юкъ-моттиг дІалоацаш хургья из. Вай городе Грозне а бизза пайда эца безалургба цу химех.

Б. КОСТОЕВ, С. СЕВЕРИНОВСКИЙ, инженераш.

ГІишлой материалаш—дукхагІа

ГІишлой материалий Нохч-ГІалгІай производственни объединене 106,2 процент кхоачашъяьй валови продукци хьаяра 7 бетта план. Планал совгІа арахийцай 151 эзар сома маьха продукци.

Объединене арахеца керттера продукци я гІишлош хьалъю кирпишк. Из дукхагІа хьаяр да объединено предприятей коллективашта хьалхашка латта дехкар.

Укх шера 7 бетта 6,3 процент е 5,1 миллион кирпишк дукхагІа арахийцай объединене дІалахача шера цу ханачул.

Цхьабакъда, соахкарчул кІезигагІа ю кирпишк Старопромысловски, МалгІабикерча, Гудермесерча кирпишкаш еча заводаша.

ГІишлошъерашта кхоачамхилал арахецац кІир, гипс, йовкъаш йохкача эша гипсови плиташ. № 1 йолча кирпишк еча завода коллективо кхоачашъяьяц йовкъаш йохкача плиташцеи гипсацеи гІишлошъераш Іалашбара план, цул совгІа, дІалахача шерарчул кІезигагІа из продукци ара а хец цо.

Объединене керттерча заводе кирпишк дукхагІа арахеца йиш хилар № 2 йолча цехера пишкаш шиннахьа лотаеш болх бе йолаяла яьлчеи заводашта юкъера кооперироване гІулакх леррІа вІаштІехьдаькхачеи сушилкаши пишкаши газови доагор тІа а йоахаш.

Доккхий производственни толамаш даьхад керттерча завода коммунист Е. Катаев начальник волча 1-ча цеха коллективо. Юкъера лаьрхІача хІара бетта 3114 эзарнега кхаччалца кирпишк арахийцай цеха коллективо укх шера, хІаьта соахка 3020 эзар кирпишк мара яцар цхьан бетта цо арахецаш хиннар. Шийн 7 шера план цеха коллективо кхоачашъяьй 3-ча августе. Шоашкара хьекхам а гойташ къахьегаш ба цехе етта кирпишк пишка чура хьаарайоаха болхлой Идрисов Іиса, Хасаев Салади, садчикаш Г. Гнетева, В. Бойко, зольщица Магомадова Зайна, кирпишка сортировщик Беляев Ахьмад, кхы дукха бараш. Шоай балха нормаш 110-негара 140 процентага кхаччалца кхоачашъю царех хІаране. Цеха коллективо къовсам лоаттабу коммунистически къахьегама цІи яккхара. Дика болх беш я завода кхыча цехий коллективаш а.

Дикка толамаш даьхад тха предприятеша продукцега дІадоар лохдеча. Духхьал продукцега дІабода мах лохбарах 150 эзар сом пайда хиннаб объединенена. Иштта мах лохбе вІаштІехьдаьннад, продукце керда тайпаш арахецилга карадерзадарахи, производственни объекташ газови доагор тІа яхарахи.

Кхы а дикагІа болх бе йиш яр объединене, нагахьа санна цун предприятешка совнагІа доагор ца доаларе, планал совгІа браки производственни йоаца расходаши ца йоре. Из бахьан долаш 43 эзар сом безбеннаб продукце мах.

Объединене предприятешка чІоагІа теркам тІабехийт дІамига механизаци яра. Укх тІеххьарча цхьан шереи ах шереи банка кредитий чотах кхоачашдаьд 260 эзар сома маьха балхаш.

ДІахо йолача хана кирпишк дукхагІа арахецаран гІишлошъерий хьашташ дизза кхоачашдаран лаьрхІа Госбанка ссудай чотах шеръеш латт Старопромысловски, Гудермесски заводаш. Белгалдаь да, № 1 йолча кирпишк еча заводе туннельни пишк хьалъе, госбюджета средствай чотах керттерча заводе хьалъяь йолаш латт облицовочни кирпишк ю цех.

Белгалдаь балхаш чакхдаьча 150—190 миллионага кхоачаш кирпишк арахецаргья объединене.

Тха болх чІоагІа юхабетт гІишлошъераша. Старопромысловски Гудермесски заводаш шеръеча ледара бу болх «Грозпромстрой» яхача треста СМУ-2-и СМУ-3-и.

Масала, 1-ча августе денз Старопромысловски заводе болх юкъагІа битаб СМУ-2, лаьтта хьакхахьа автотранспорт яц яхаш бахьан а доахаш.

Заводаш шеръечара болх юкъагІа битаро кхоачамхилал кирпишк лоаттаергьяц гІишлош ерашта. Цу духьа СМУ-2, СМУ-3 коллективаш дехкарийла я шоаш хьабеш бола болх лоархІаме хилар кхетаде.

Объединене предприятей коллективаш дІубенна я 1965-ча шера плани хьалхашка латта социалистически дехкараши толампа кхоачаш а деш, махулла лакха дикал йола кирпишк дукхагІа арахецаш семилетка тІеххьара шу ханал хьалха шоаш чакхдоаккхаргхиларах.

Н. БАЗАРНОВ,
гІишлой материалий Нохч-ГІалгІай производственни объединене керттера экономист.

Раьза ба къахьегамхой

Ермоловски хьун промышленни боахаме шоай гІишлой бригада я. Итт саг чувоагІача цу бригадана керте латт Борцова Тамара. Хьинаре къа а хьегаш шерра шера керда совгІаташ кийчду цар шоай коллектива. Иштта дІалахача шера бархІ дезал баха хайшар цар даьча цІеношка. ХІаьта укх шера цар доладаь итт квартира йола цІа хІанз даь дала доалл. Дика къахьийгар уж цІенош дотташ бригада еррига коллективо. 250—300 процент кхоачашйора хІара денна норма каменщика И. Антонова, цаІ ах — шиъ норма кхоачашйора плотникаша Г. Прохорова, А. Шильникова, В. Шаталова, Н. Батыкина. Иштта дика бора болх штукатураша Д. Бисултановас, З. Хакиевас, С. Мадаговас, кхычар.

— Цхьабола гІишлой кхоачам боацаш хьовзам хинна мара, хІанзлехьа йистедьнна хургдар тхо, — яхаш дувц Т. Борцовас.

Иззамо цхьаькха цІа а хьалде доладаьд гІишлошъераша. Цу совгІаташта чІоагІа раьза болча хьун промышленни боахама болхлоша дег тІара баркал йоах гІишлошъерашта.

Я. ЦУЕВ.

Хьалха латта коллектив

Семилетка тІеххьарча шера хьалхара моттиг дІа ца хецаш хьайоагІа Грозненски консервни завода Шамович Клавдия Васильевна керте латтача сомий цеха коллектив. Берригга теркам тІабахийта ши-ший участке къахьегаш ва хІара болхло. Цхьабараш яьсса банкаш хьалуш, вожаш уж хьалъюзаш, хІаьта кхоалагІбараш йиза къайла банкаш конвееранца дІайохьийташ ба. Сиха кхоачашду цар уж балхаш. Цхьа смена дІаяхаяц тха норма тІеххоачаш ца еш, — йоах цеха болхлоша. Цунга хьежжа да тийнна совгІаташ. Завода цехашта юкъе массехказа хьалхара моттиг яккхарах тийнна грамоташ пенах хьалтеха йоахк. ДІахо а из моттиг дІа ца хеца лерхІ цеха болхлоша.

Июль бетта план тІеххоачаш а еш планал совгІа арахийцар компота, варенье джема эзараш банкаш. Укх бетта уж къахьегама темпаш кхы а лакхъеш болх беш ба цеха болхлой. Валови продукци арахецара ткъаь ден план 105 процент кхоачашъяьй, хІаьта бетта план ши ди ханал хьалха кхоачашъе лерхІ цар. ДІадахача шерашка арахецаш хинначул дукха дикагІа я укх шера арахеца продукци. Цхьа моттиг нийсъеннаяц укх шера арахийцача продукцена юкъе брак а нийсъенна из юхаена.

Новкъосташта хьокхам телаш хьинаре къахьегаш ба нн. Безрукова Анна, Якубова Хьава, Дубова Людмила, кхыбараш. Царех хІаране сменах норма 110—115 процент кхоачашъю.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Таханарчул кхоана дукхагІа хьаергья оатхалаш яхача девизах болх беш я ГАРО участкай, сменай, бригадай коллективаш. Семилетка тІеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаяьй цар. Яхье яьннача завода коллективашта юкъе хьалха латт кузнечно-заготовительни участка коллектив. Валови продукци арахецара бархІ бетта план 20-ча августе 102 процент кхоачашъяьй участка болхлоша. Ер бутт бовлехьа сентябрь бетта чотах арахецаргья бІаьш сомаш мах бола продукци.

Дика къахьегарца белгалбаьнна ба нн. Габрилян Сергей, Юшаев Баудин, Гигорошвили Алексей, Чегемино Александр, Магомадов Шамиль, кхы дукккхабараш.

Сурта тІа: кузнеца гІонча Гигорошвили Алексей, машинист Чегемино Александр, кузнец Магомадов Шамиль.

И. Плиева сурт.

СЕНТЯБРА ЧОТАХ

Семилетка ханал хьалха кхоачашъяь дукха установкаш я Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе. Царех я семилетка кхоачашъяь новкъоастаща Ребруноваси Побереевеи кулгалду установкаш.

Иштта дукха я заводе бетта план кхоачашъяь установкаш а. Хьалха латташ хьайоагІа нов. Абасалиева кулгаллеча установка коллектив. БархІ бетта план цар кхоачашйир 16 августа. Цо 28 июле денз сентябрь бетта чотах бу болх.

Иштта дика къахьегаш хьабоагІа нн. Горин, Петросов керте латтача установкай болхлой.

Л. ФОМЕНКО.

ГРАФ ИКАЛ ХЬАЛХАБУВЛАШ

Дика къахьегама толамаш даьхад август бетта № 43 йолча Хаян-Кертерча скважина бурув деттача нов. В. Улизко керте латтача бригада коллективо. Уж бурув тоха болабеннаб укх шера март бетта 4500 метрга дІакхачийта еза цу скважина кІоаргал. Цу хана денз 2701 метр техад бурув, хІаьта алхха август бетта вурийтта дийнахьа 15585 сом паччахьалкхен ахча кхоадьд цар осташ, энерги, реагенташ кхояр бахьан долаш.

Август бетта дІаяхача хана графиках йоагІачул 44 метр совгІа бурув техад бригадо.

Социалистически яхье баьннарашта юкъе хьалха латт нов. К. Трудкова кулгалду смена, цунна дукха тІехьайисаяц нов. В. Ларионов, В. Шарко кулгалду сменаш а.

Дика гІо ду бурув деттарашта буровой оборудованена ремонт еча слесара И. Капитанова.

А. ТИЩЕНКО.

ВАЙ КЪАХЬЕГАМ А ДЕНАЛ А—ПАРТЕНА, ХАЛКЪА

ХьатІакхоачаш латт керда дешара шу. Республика школашка тІеххьара кийчо яь йоалаш латт, хІаьта кастта 223 эзар бер парташ тІа Іо а ховргда.

Кердача дешара шерага кийчлуш республика еррига районашка соахкарчул дикка дикагІа ремонташ ю школашта, 409 школе текущи ремонт яь йоалаш латт, 52 школа капитально ремонт яь яьннай. Общественноста новкъосталца инициативни наькъаца хьалдеш латт школай цІеноех дІахетта ду 7550 дешархочоа лаьрхІа дола 195 классни цІа, 17 дешара мастерски, 9 спортивни зал. Школашка дІакхаьчад 1,5 миллионал тІех учебник, царех 34 эзар учебник нохчийн гІалгІайн меттала да.

Дешара шу дола де кийча дархІа мегаргья Ножай-Юрта, Наьсарен, Шаьла, Заводской, Ленински, Октябрьски, Шелковской, Ачхой-Мартана районашкара школаш.

Эзарнел тІех къона специалисташ — лакхера а лаьрххІа юкъера а образованеш йола хьехархой бохийт просвещене министерствас вай школашка.

Кердача дешара шерах хьехархоша тІагІертта къахьега шу. Парте XXII съезда решенеш кхоачашъеш чакхъяхара тІадерзадаь творчески наькъаш лехарей чакхдахарей шу хургда.

Цхьабакъда, республике образоване гІулакх лакхдара дІадаханза дарг доацаш цхьадола кхоачамбоацараш да балхаца.

Эггара хьалха белгалдаккха деза массе а районашка школай цІеношта ремонт дика еш ца хилар, уж эшшача тайпара безаме а эстетически кхетама лостаме а кийчдеш ца хилар.

МалгІабикерчей Советски районерчей дуккхача школай цІеношта ремонт елга, уж эшача гІирсаща кийчъелга тІехьадувл, кІир тохилга а басараш хьокхилга а дика чакхдаьккхадац, гоаду классни цІенош хьатІаделга, бераштa эша баракъаши кога гІирси тІабенабац. Мехкарча тайп-тайпарча вузашкара къона хьехархой республике ухилга ховшехь а цхьайолча районашка хІаназалца йоакхо яц царна бахара торонаш кийчъяра гІулакха. Иштта, укх шера август бетта Надтеречни районе воагІаргволаш 60 къона хьехархо воллашехь а парте райкоми райисполкоми уж тІаэца кийчъеннаяц. ГІулакх кхы дикагІа дац Урус-Мартана районе а.

Цу тайпара хьал дІахо да йиш йолаш дац. Массане а кхетадеш ма дий, керттера дехкар кхоачашдер хьехархо волга — бераш Іомадер из волга. ХІаьта цун йоакхо ярга хьежжа ка йоалаш хургда деррига цо кхоачашдер а. Цудухьа ерригача партийни а советски а органаша эргадаьха тоаде деза хьехархочо леррІа болх бара эша хьалаш вІаштІехьдахара гІулакх.

Кердача дешара шера дикка тоабала беза школашкара берригa дешара-кхетора болх, цунах хила деза берригача дешархой знанеш лакхъеш дола шу. Республике ва шоллагІа шера деша чувиса 15025 дешархо. Цу цифро хьахьокх республика дуккхача школашка дешара-кхетора гІулакха юкъе цІенхаштта дола доккхий кхоачамбоацараш хилар. Хьехархоша шоай августовски кхетачешка чІоагІа уйла тІа а ерзаеш, цІенхаштта дийна къоастаде деза даь даьннараш, дика даьраш белгалде деза, кхоачамбоацараш гучадаха деза. ХІаьта керттердар да шоллагІча шера деша чу ца бисийтара дола практически наькъаш белгалделга.

ЧоалХане ба школа болх. Дукха да укх шера хьехархоша, халкъа образоване органаша кхоачашде деза бераш Іомадара а кхетара а хьакьехьара чоалхане а атта доаца а дешаш. Уж деррігаш а дувцалургдаш укх цхьан статья тІа. Са уйла я къаьстта боккха лоархІам болаш дола царех массехк дош хьоахаде.

Эггара хьалхагІа дувца дезар — из массане а бархІ шера дешилга чакхдаккхар да. 1965 — 1966 дешара шерах цу хьакъехьа хоадам беш дола шу хила деза.

Всеобуч чакхьяккхар массе хана а хиннад кхоачашданза даргдоаца Советски пачхьалкхен закон. Цхьабакъда, вай республикана ше къаьсттача лоархІаме да из. Шерагара шерага вайцига дизза кхоачаш ца деш хьадоагІа всеобучах дола закон. Соахка цхьаккха а корта бола бахьан а доацаш цхи бІаьннел тІех бер дар вайцига деша ца дагІаш, дукха дар школашка деша дагІаращца лерхІаш дале а боккъаллар аьлча деша ца ухаш, дукха занятеш тувлайолийта бераш. Къаьстта а еарц дехаш во латт нохчашхеи гІалгІашхеи йолча йиІигашка дешийтара гІулакх. Дукха я дІаихача шерашка а санна, учетах довкъаеш йола йиІигаш, дукха хул 5-ча классал тІех ца дешийташ йиІигаш. Республика цхьаккха а район яц всеобучах дола закон дизза кхоачаш ца деш. Республика партийни, советски органаша дІатаккханза даргдац из эхь дола гІулакх. Вай Іалаште деза деша даха ха йола цхьаккхе а бер школе доацаш ца тухилга, школера дІадаьнна цхьаккхе а бер ца хулга.

Парте Программа белгалду производствах дІа а ца къасташ, юкъера образовани хулийташ йола сайрийнара школаш дикка дукхагІа хулийтилга. Из да берригa къона болхлойн колхозхойн сайрийнарча школашка чулацийтара, цар леррІа дешара дола хьалаш хилийтара хІанзехьа а йоакхо е вай дехкарийла хилар. Багирхой дувцилга йоацаш чІоагІа образованена тІакхувлга теркалданза даргдац.

Сайрийнарча школашка деша багІаш 15 эзарнел тІех болхлойн колхозхойн ба. Цхьабакъда, хІанз а долла хІама даьдац вай юкъара дешар деша дезаш бола берригаш а сайрийнарча школашка чуозара, дукха нийслу цу школашкара дІабувлараш. Къаьстта воча хьале я юрташкара сайрийнара школаш. Болх во беш я Шаьла, Ачхой-Мартана, Ведана районашкара сайрийнара школаш. Кердача дешара шера лоархІамегІарчарех цхьа дехкар — сайрийнарча школай болх тоабелга да. Из хьехархой, халкъа образоване органий, комсомола, общественноста, предприятей, колхозий юкъара дехкар да.

ДІадахача дешара шера дика гІулакхаш кІезига хиннадац школай балха юкъе, дукха ба дикала белгалбаьнна хьехархой, хьалкхийнаб шоай гІулакха говзанчаш. Цхьабакъда, вІалла а мегаргдолаш дац Урус-Мартана, Сунженски, Наьсарен, Ведана районашкарча цхьаболча школай директораша а кхыметтел халкъа образоване болхлоша а берий дешара, уж кхетамца кхедара, педагогически процесса шийн терко кІезиг-дукха мелъялийта хилар. Из да юкъара дешар школашка леррІа тоалуш ца хилара цІенхашттарча бахьанех цаІ.

Кердача дешара шера эггара лоархІамегІа долча дехкарех цаІ дешархой знанеш цІенхаштта лакхъелга, шоллагІча шера деша чубуcаш хилар дІадоаккхилга да. 1965 — 1966 дешара шу чакхдала деза, дешийтилга айхха къахьегамца, вахарца дувла а долийташ, шоаш хьехаш бараш дика, чІоагІа знанеш йолаш хилийтара тІехьа берригача хьехархоша къовсам лоаттабара белгалонца.

Вай республика хІара районе ба дешархой знанеш лакхъяра де дезар ка маьхал а йоалаш кхоачашлеш бола хьехархой. Цар опытах берригача хьехархошта никъ сийрдабоаха сердал хила еза. — ХІара хьехархочоа йовзийта еза хьалха латта опыт, тІагІертта а йоагІ-йоагІача тайпара а практикапа юкъехкахьа еза из, нах къахьегама дикагІча хьохкамий кхетамца кхе а беш.

ХІана парте, халкъо кхоачашдеш латт ши исторически дехкар — коммунизма материально-технически база юллилгеи керда саг хьалкхевелгеи. Из саг хьахулаш латт тахан. Из хІанз школьни парта тІа вагІа, дешаш, къахьегаш, дуне довзаш воалл. Сага кхетам балар чоалхане, дукхача элементех латта процесс я. Цунна юкъе доагІа Іилмай лардаш хьехилга, къахьега Іомавелга, дуккхача тайпаех бола педагогий, комсомольскии пионерскии организацей кхетама болх, бера дезалои школаи цхьана еш йола влияни. Кхетамца кхебара процессо Іилма коммунистически мировоззрене лардаш йохк.

Дувцилга йоацаш бакъ да дешархошта идейни кхетам балара школашка деш дуккха а гІулакхаш хилар. Цхьабакъда, цу гІулакха ца деш тувладолийтараш а дукха да вайцига. Халахете а къаьст-къаьстача дешархоша телха гІулакхаш леладу, харцахьарча тайпара бах, зуламаш дара новкъа бувл. Сендухьа хул из? Из хул-кх дуккхача школашка кхетамца кхебара процесса чулоацама кІоаргта дух тІа бувлаш ца хиларах, тайп-тайпара дола гІулакхаш декъа, казенно, берий хьашташ а ловраш а теркал ца деш чакхдоахаш хиларах. Школашка цкъаза диццолийт коммунистически общества гражданин кхетамца кхевелга керлачо къаьнарчунца къовсам а лоаттабеш чакхдувлаш хилар; ширача замах юхедиса телха гІулакхаш леладеш моттигаш хул, буржуазни идеологе ІоткъамОтт деша багІача кагирхошта юкъе. Хьехархо дехкарийла ва цкъаза дешархошта юкъе нийслуча индивидуализмацеи эгоизмацеи, дына гІулакхех тешаш а уж леладеш а хиларца, кхыйолча цу тайпарча уйлашца сатохам а болаш, тІагІертта къовсам лоаттабе.

Керда дешара шу чакхдала деза школа берригa кхетама болх хоадамболлаш тоабара белгалонца. ТІагІертта болх бе беза цун формаши методаши толашагІа хулийташ тоаяра, комсомольскии пионерскии организацеех дукхагІа чІоагІале хилийта еза, деш дола гІулакхаш хьинареи шоашкара доладаьи цар делга мамогта хьал а кхоабаш.

Эшаш дар фуд аьлча, из да хьехархой дешархошта гаргагІа хулилга, царна хІара бера дагадар, уйлаш, хьашташ, хетараш миштад ховш хулилга а уж дерзо дезача оагІора дерзаделга а. Кхетам балара хьакъехьара шийн беххтохкаме дехкараш школага ка маьхал а ювлаш кхоачашдулургдац нагахьа санна кхетамца кхебелга вахарца дувзаденна ца хуле, нагахьа санна еррига общественность хьехархочунца цхьоагІо йолаш ца хуле. ХІанз коммунистически къахьегама бригадашкеи, коллективашкеи, хІаьта из цІи яккхара тІехьа къувсаш бараштa а юкъе доладенна да бераш коммунистически кхетамца кхедара гІулакха школана новкъостал лоаттаделга. Цу новкъосталах ийбе ха а ховш пайда ийбе беза, тІахургдолчун развелчикаша хьехархошка кхувдадеча доттагІала кулгах шоашта чІоагІале а е еза цар.

Кердача дешара шера вай деррігнеша къа а хьегаш кхоачашъе еза еррига проблемаш йийца ца ялар-м бакъда. Уйла е езаш а къахьега дезаш а дола керттердар — из да всеобуч чакхйоаккхилга, знанеш хоадамболлаш лакхъелга, хьехара методаш толашагІа хулийташ тоаелга. Из да парте Программа тІа оттадаьча дехкарашка хьежжа кхетама болх овлангара денз тоабелга.

В. НОВИКОВА,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома школьни отдела заведующи.

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА СИЛОСНИ КОМБАЙНЕХ

Доакъар ца тоъар бахьан долаш доахан во Iангара даьхар соахка Гудермески района хьайбаш леладераша. ДIадахача шера дийнна гIалаташ теркал ма дергдий аьнна хетар боахамий кулгалхоша. Цхьабакъда, из аьттехьа а дац.

Хьайбаш леладеча фермашка доакъара база чIоагIъярга хьежжа мара дика Iангара даха йиш яц доахан.

Гудермесски района совхозийи колхозийи механизатораша дика къахьийгад силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIаш хьалкхеача.

Вай республике эггара хьалхарчарца йистеьлар Гудермесски район ка бола ялаташ чуийца. Мукъаьннай низ бола техника. НонагIа бола болхлойи механизатораши мукъа ба. Цудухьа торо я доакъар кийчдара керттера низаш тIадерзаде. ХIаьта мишта лел из гIулакх районе?

«Дружба» яхача совхоза директора нов. Головоченкоси цун кара болча отделеней управляющешеи лерттIа вIаштIехьбаьккхабац из лоархIаме болх. ХIанз а эсала лел цига силос йоллилга. Духхьал совхоза цхьоалагIа отделени мара яц доакъара база йиллара тIехьа боагIIача бесса къовсам лоаттабеш.

Кагий аьтача хьажкIех егта автомашинаш таразах чакхйовл. ХIара механизатора а шофера а хов ше фу даьккхад, цудухьа бизза пайда эца гIерт уж техниках. Иштта болх вIаштIехьбаккхарах укхаза йиш хилац совнагIа силос енай аьнна прииска е.

Масала, Абраменкос кулгалдеча ферме цхьан дийнахьа еллар лакхара дикал йолча мошача хIажкIий 330 тонн силос. Юккъера лаьрхIача хIара гектара тIара йоал 250 центнер моша хьажкIаш.

ХьажкIаш дика кхеьй цу совхоза шоллагIча отделенерча Хаджимурадов Увайса звенос а. 65 гектар йолча участке цун звенос хьалкхеьй «Узбекский гибрид» яхача фух йола хьажкIаш. Юккъера лаьрхIача хIара гектара тIара йоал 380—400 центнер моша хьажкIаш.

Цхьабакъда, транспортни средствашца тоъар бахьан долаш лерттIа дIабодац силос йоллара болх. Совхоза шоллагIча отделене цхьа комбайн мара яц силос хьокхаш, хIаьта цхьоалагIча отделене — ши комбайн я.

Мукъ дIа-юха озача автомашинаш ка бизза болх байта оборудовани хьаяра «Гудермесский» совхоза мастерскойшка закаа даьд автобоахамо. Совхоза мастерскойша хьаьйй 30 нел совгIа кузов. Цхьабакъда, заявках 15 йоагIача метте 4—5 автомашина мара хьожаяц автобоахамо цу совхозе, цудухьа болх ца беш сеца латта езаш хул комбайнаш.

Планах 14 эзар тонн йолча 5 эзар тонн мара яц «Дружба» яхача совхозе елла силос.

Кхыча боахамашка а хьежар со доакъар кийчделга мишта лел. Масала, «Гудермесский» совхозе елла ерригa силос 5 эзар тонн гаргга мара яц планах 17 эзар тонн йолча. ХIаьта цу совхоза доалахьа ма дий 3279 бежан, кхыдола хьайбаш а доапаш.

Планах 44 эзар тонн йолча 13,5 эзар тонн силос мара еллаяц ерригача Гудермесски районе. Доакъар Iалашдара гIулакха кхы дукха сагота бац цига. ХьажкIаш, шекара свекла, гидуаргаш чуэцара дIахо бе безар боккха болх хилар теркал а деш, лакхъе еза силос йоллара темпаш. Ха хьежац. ЛерттIа пайда эца беза силос хьокхача комбайнех.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

КАЗАХСТАН — МЕХКА ЙОККХА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДАРА БАЗА.

СУРТА ТIА: АЛМА-АТИНСКИ ОБЛАСТА УЗУНБУЛАКСКИ СОВХОЗА ЖА IУЛАШ ЛОАМАН ДАЬГIЕНАШКА.

П. ФЕДОРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЯЛАТ ДИКА КХЕДАРА ТIЕХЬА ЛОАТТАБУ КЪОВСАМ

Укх шера № 3 йолча соийбаьна даарий совхоза къахьегамхоша Грозненски районе эггара лакхагIа толамаш даьхар ка бола ялаташ чуэцаш. Ерригача совхозе лаьрхIача гектара тIара 18,3 центнер ка бола ялат даьннад. Цхьаццадолча кхашкара кхы а лакхагIа хилар хьокхамаш: кIа — 25,2 центнер, кен — 29,6 центнер, рожь — 21,8 центнер гектара тIара.

— Соахка гуйран балхаш доталушешехьа а, — дувц совхоза кхоалагIча отделене управляющенов. Витушева Халида, — механизаторий юкъара собрани яьяр оаха. Цигача оаха белгалдаьккхар дика ялат къаьст - къаьстача участкашка кхедаь ца Iеш дерригача кхашка а кхеде йиш йолга. Цу гIулакха эшаш мел дола хIамадар: дика техника, удобренеш, хий дехка лаьтташ, болх дика лелабе ховргдола нах.

Иштта ка бола ялат чуийца доаллашехьа укхаза болабаьб хьатIадоагIача шера ялат дика кхедара тIехьа лоаттабу къовсам. ДикагIа йолча агротехнически хана аьха даьннад 1500 гектар лаьтта. Лаьтта аьха доаллашехьа а тукови сеялкаца минеральни удобренеш ехкай. ХIара гектарага кхаьчар 2 центнер суперфосфат.

Оасар кIезигагIа хилийтара мел эша гIулакх даьд кхашка. Хьалха наькъаштей ораштей йистера моттигаш аханза юсар. Цудухьа цигача хьалтIадаьнна оасар ялат дIадийнача моттигашка а дIадаржар. ХIаьта хIана цхьа кIаьд йисаци эханза.

Лаьтта ахарца, макха баккхарца, хIаьта удобренеш тохарца цхьана хий а тох кхашта. ХIанзехьа а хий геха даьннад дукха хIама ца эшшаш 600 гектар хула лаьтта.

Укх шера къаьстта теркам баьб болх дикагIа вIашагIболлара, механизаторий дисциплина лаккъяра. Масала, лаьтта оахилга укхаза вIаштIехьдаьккхал шин сменах, хIаьта кхашта хий денкен бийсанвеи ца хадлаш детт. Кхашкара балхаш мишта лел хьажа белгалбаьб актива членаш ни. А. Ф. Романов, Хатаев Каташ, Т. Д. Самойлов, В. Хасуев. Уж невкъостий шоай аргIах дежурнаш хул кхашка. Дежурни хьож ялат, удобренеш, фу лерттIа леладарга, техниках бизза пайда эцарга.

Цу дерригне а вIаштIехьдалийтад балха овсарал совъяккха, дикагIа бола болхлой гуча а баьхаб. Уж ба, масала, Осиев Махьмуд, Тосуев Махьмуд, Даудов Хьусен, иштта кхыбараш а.

Болх дика вIашагIболлаш, отделене партийни организацеи кулгалхошеи йицъядийтаяц къахьегамхоша салоIа ха а наьха бытовой хьалаш а. Дика вIашагIделлад механизаторашка бIайха кхача байтара гIулакх а, болх бе йолленнай берий яслеш, ханнахьа хьакхоач укхаза керда газеташи журналаши, салоIача цIагIа я радио, шахматаш, домино, кхыдола ловзараш а.

С. ЮРКОЕВ.

ХИШ ДЕХКАЧА ЛАЬТТАШТА—КЕРТТЕРА ТЕРКО

1966-а шера ялат хьувкъийтара хIанзе а кхоачашданза даргдоацаш декхараш латт кхаш леладераша, юртбоахамий специалисташта, кулгалхошта, хьалхашка. Царех цаI да хиш дехкача лаьттаех бизза пайда эцар,хIана аьлча цунга хьежжа мара дегIабоагIаргбац юртбоахам.

Вай республике ялат дIалувш дола дерригa лаьтта 410 эзар гектар я, цох хий дилла йиш йолаш я 300 эзар гаргга гектар, проценташка диллача из хул 73 процент. ХIанз вай республике хиш дехкаш дола лаьтта 100,3 эзар гектар я. 1970-ча шера юртбоахам дегIабоалабара перспективни планах вай хиш дехка кхаш 140 эзар гектарага кхача деза, цул совгIа 20 эзар гектара тIа хиш дехкача сета реконструкци ергья, цу даькъе 14 эзар гектар дуга дув лаьтта а долаш.

Пхе шера планах хинбоахама гIишлош хьалъеча дIадахийта лаьрхIад 70 миллион сом ахча. 1975-ча шера хиш дехка лаьтта хургIа 215 эзар гектар. Iалама, климатически хьалаша, шортта хий хиларо къаьгга хьахьокх хиш дехка кхаш дуккхагIа хилеи цар тIа дикагIа ялат хьувкъийтеи вай торонаш хилар. Цхьабакъда, шергара шерага доаха къахьегама толамаш совдувле а, хиш дехкача лаьттаех бизза пайда эцац. Из иштта хилар хьахьокх укх тIеххьарча шин шера мел хий диллад хьежача.

1964-ча шера планах влагозарядкови хий дилла дезаш хинна лаьтта 40 эзар гектар яр, хий диллар 13,5 эзар гектар мара яц, хIаьта цу шера хий дилла ерригa майда 58 эзар гектар мара яц. Юртбоахама культураш тIайола 21 эзар гектар вIалла хий ца дуллаш йисар. Укх шера планах влагозарядкови хий дилла дезаш 40 эзар гектар яр, хIаьта хий диллад 26,7 эзар гектара тIа, ерригa хиш дехка майда 63 эзар гектар я.

Къаьстта ший ханнахьа бац вайцига вегетационни хиш дехкара болх, из бахьан долаш дикка кIезигагIа хилар хих баьнна пайда. ХIаьта, ала дезаш да, 1964-ча шера хиш дийхкача 14,4 эзар гектар хулача кхашкара хIара гектара тIара 17,8 центнер кIа чуийца хилар, хий ца диллача кхашкарча гектара тIара чуийцар 13,2 центнер мара йоацача. Хиш дехкача майдан хIара гектара тIара цу шера чуийца хьажкIаш 28,2 центнер яр, хIаьта хиш ца дехкача кхашка гектара тIара чуена хьажкIаш 17,6 центнер мара йоацача. Юкъера лаьрхIача хий диллача гектара тIара яьнна шекара свекла 201 центнер я, хиш ца дехкача кхашка гектара тIара яьннар 113 центнер мара яц. Цу масалаша хьахьокх хиш дехкача кхашкара ялат дикагIа хьувкъилга.

Хиш дехкача лаьтта йийна хьажкIаш вай колхозашкеи совхозашкеи чул дикагIа хьийкъай Чарсий-Балкхарой АССР-а колхозийи совхозийи. Хиш дехкача 17 эзар гектар долча кхашкара хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача цига чуэцар 51 центнер я.

Вай республикерча массайолча районашка дукха ба производстве хьалха латтараш. Шерагара шерага лакхагIа хулийт цар хиш дехкача лаьтташкара хьувкъам. Царех ва «Красноармейский» яхача совхозера комплексни бригада бригадир А. Кагерманов, «Лермонтовский» яхача совхоза хьажкIаш хьалкхееча звено звеньевой Б. Матаев, «ХХ-ча партсъезда» цIерахча колхоза звеньевой нов. Дзыгин, кхыбараш.

Колхозашкеи совхозашкеи нагахьа кулгалхой специалисти короргвац хиш дехкача лаьттара дукхагIа пайда боалилга ца ховш, хIаьта из шоашта ховшехьа ялат хьувкъийтара кIезига балхаш ду цар. Фу де деза 1966-ча шера ялат дикагIа хьувкъийтара?

Опытни станцей, производства хьалха латтарий, колхозийи совхозийи дуккхача даннеша къаьгга хьахьокх влагозарядкови хиш дехкача лаьтташка хий ца дехкачарел 10—15 процент ялат дикагIа хьувкъилга. Укх тIеххьарча 5—6 шера Шелковской района «Красный пахарь», «Путь к коммунизму» влагозарядкови хиш дехкача кхашкара хIара гектара тIара 20—22 центнер гурахь дув ялат чуэц. Масала, укх шера «Путь к коммунизму» яхача колхозе хиш дехкача 1564 гектар хулача майда хIара гектара тIара 26,2 центнер кIа чуийцар, хIаьта 37 гектар хулача участкера хIара гектара тIара чуийцар 35 центнер я. «Красный пахарь» яхача колхозе. 1600 гектар кхашкара гектара тIара чудена кIа 22,8 центнери 528 гектар хулача участке дIабийнача гурахь бувча мукха гектара тIара чуенар 23 центнери я. ДIадахача шера Наурски района боахамаша эггара хьалха влагозарядкови хиш дийхкар цхьайолча участкашка. Дикка дикагIа хьийкъад ялат боахамий хиш дийхкача участкашка.

Ленина цIерахча колхоза 534 гектар долча кхашкара хIара гектара тIара чудена кIа 24,7 центнер я. Цу масалаша хьахьокх влагозарядкови хиш дехкача лаьтташа, мел йокъал латташ из моттиг яле а, пайда дикагIа дулга.

Опыто хьахьекхад республикерча цхьайолча моттигашка духхьала влагозарядкови хиш дехкарах кхоачам ца хилар. Цу моттигашка влагозарядкови хий а дилла, цул тIехьагIа цкъа-шозза вегетационни хиш дехкача дикагIа хьувкъ ялат. ЙоагIача бесса агротехнически мероприятеш а ца еш, кхашка органически минеральни удобренеш ца ехкаш, ший ханнахьа ялат дIа ца дувш е царна гIулакх ца деш, духхьала хиш дехкарах ялат хьувкъаргда аьлча харцахьа хургда. ЩIаккха дагара далийта йиш яц, хиш дехкар—из духхьала баьцовгIаш дегIаяхкийтара, царга лаьттанцара дикагIа пайда эцийтара деш дола гIулакх хилар. Хиш дехкача хана, къаьстта влагозарядкови хиш дехкача хана, йовза еза цу лаьтта белгалонаш, айеннача е теIача улла из лаьтта.

Вай хьалашка, гурахьа юв культураш хьажкIаш чуийцача дIаювш хилча, цига дилла деза вегетационни а влагозарядкови а хий. Нагахьа хIанзарча хьалашка хьажкIаш дIайийнача гектара тIа 1200—1500 кубически метр хий диллача, цох кхоачамхургбац, цо пайда бергба духхьала гуйран-Iана уж дегIайоалаяра. Къаьстта чIоагIа лоархIам болаш да бIаьстан хана эшшача боарамах лаьттанца тIунал хилийтар. Цудухьа гурахьа дIадийнача ялата бIаьстий хиш дахкаро чIоагIа пайда бу. Юртбоахама культураш дIайийначул тIехьагIа е уж дIаювшшехьа хиш дахкара сеть кийчъе еза. Вай республике шерра пайда эца беза бульдозера новкъосталца хий дуллаш йолча Черсий-Балкхарой республика кердача методах.

Зяба лаьтта аьхачул тIехьагIа канавокопателаца, валикоделателаца цхьан тракторо лоацача хана кийчъергья йоккхача майда тIа хий диллара йола сеть, хIаьта Iай е гуйрийна из сеть кийча хилча цхьан бульдозеро хIара дийнахьа хий дулларгда 15—20 гектара тIа. Хиш дехкара йола из керда способ хиш дехкача берригача болхлошта хIана йовзац аьнна йовзаш я хIанз, хIана аьлча, соахкеи укх шереи из способ дIайовзийташ дукха балхаш даьл Сунженски, Шаьла, Грозненски юртбоахама управленешка.

Хиш дехкача лаьттаех бизза пайда ца эцара керттера бахьанаш да боахамий кулгалхойи специалисташи, къаьстта агрономаш, хиш дехкача майдашка ялат во хилча бехктокхаме ца озилга. Хиш дехкача кхашка бехктокхамегIеи лоархIамегIеи вола болхло ва поливальщик. Дуккхаза решенеш лоьй шин-ший участке даим хиш дехкаш болх бергбола нах кийчбара, царга участкаш дIаллара, цар на эша хьалаш Iалашдара. Цох хьахиннар фуд?

Вай республике хIара шера кийчву 2000—2300 хиш дехка саг. ХIара поливальщика юкъера лаьрхIача кхоач 50 гектар. Дийнахьа поливальщика цхьан гектара тIа хий дилла мара кхец. Цудухьа духхьала хиш дахкара цунна эша ха 50 ди да, цхьаккха юртбоахама культурага иззал ха яккхийта йиш яц хий ца дуллаш. Ялат дика хьувкъийтара шозза—кхозза хий дилла дезилга хIаране кхетаду.

Цахадлаш хиш дехкача болх беш пхи бIаьннел совгIа саг вац. Цул совгIа, уж а хувпалу хIара денна, бетта. Кийчваь поливальщик болх беш хул гIишлош еча, йол хьоккхача, моллагIча кхыча участке, хиш дехкача а воапаш. Хьан бехках да из? Цу гIулакха керттерча даькъе бехке бараш ба боахама кулгалхой, агрономаш. Хиш дехкача лаьттай иштта мара йоакхо а ца еш дIахо болх дIабахьа йиш йоацилга кхетаде деза боахамий кулгалхоша, специалисташа.

Вай республикерча хIара районе торокаш йолаш я хиш дехкача лаьттаех бизза пайда эцара. Хьега доагIIача бесса къа а хьегийташ болх нийса вIаштIехь ца баккхаро паччахьалкхенна дукха зе ду. Царех я Ачхой-Мартана, Урус-Мартана, Шаьла районаш. Цудухьа КПСС райкомаш, производственни управленей кулгалхой декхарийла ба даим хиш дехкача болх беш хургбола нах кийчбе.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш вахара юкъеяхьара къовсам а лоаттабеш республикерча боахамий къахьегамхоша дIадахача шерaца нийсдича дикка совдаьхад шоай къахьегама толамаш, хIаьта хIанзалехьа лард а елла тIадоагIача шера кхы дикагIа толамаш дахара де деза балхаш кхы а дукхагIа да.

Д. ХАМАТХАНОВ,
хиш дехкача лаьттайи хинбоахамеи министра заместитель.

ДИКА КИЙЧО Ю

Юрта боахама болхлошта бехктокхамера ха я хIанзара яр. Ханах бизза пайда а эцаш тIагIертта къахьегаш ба Курчалоевски ХХ-ча партсъездеи, Ленинеи цIерахча колхозий механизатораш.

Ка бола ялаташ чуэццашехьача хьагулде болабелар ХХ-ча партсъезда цIерахча колхозе. Дукха ха я укхаза дерригача чах аргIаш даь. Ханнахьа доладир колхозе лаьтта аха а. 941 гектар лаьтта аха декхарийла бар механизатораш гурахьа дув ялаташ дIалера. ХIанзлехьа аьха даьннад 820 гектар лаьтта, цул совгIа тIадоагIача шера хьажкIаши шекара свеклаи, кхыйола культураши дIаера аьхад боахаме 700 гектар совгIа лаьтта.

Лаьтта аха йиш йолаш ялх трактор мара яц колхозе, кIезига я из техника, бакъда, трактористий болх лерттIа вIаштIехьбаккхарах торо хиннай иштта дукха лаьтта аха. Шин сменах болх беш денна йиъ-пхи трактор хул цига. ТIеххкоачашъю смении нормаш хIара трактористо. Царна юкъе дикагIа къахьегаш ба Басханов Шита, Кагерманов Гилани, Хизриев Хьасан, Ибрагимов Несир, кхыбараш. Сменах 10—12 гектар лаьтта оах царех хIаране.

Хьайбашта шортта доакъараш Iалашдеш ба укх шера Ленина цIерахча колхоза хьайбаш леладераши механизатораши. Планах кийчъе езар 900 тонн мара йоацача эзар тонн гаргга кийчъяьй цар йол. ХIанзачул тIехьагIа хьакха езаш 40—45 гектар люцерна я колхозе. ХIара [illegible] лаьтта лаьрхIа 12 тонн Iалашвяь дIаоттаергья люцерна, фермана юхе дIа тIа а йихьа.

ХIанз силос йоллаш ба колхозе. Чуийца яьннай йиъ бIаь гектарах 130—140 гектар хьажкIаш. Дика хьийкъай уж.

Кхо комбайн я колхозе хьажкIаш хьокхаш. Денна нормаш тIеххкоачашъеш болх бу комбайнерашеи трактористашеи. Укхаза хьинаре къахьегаш белгалбаьнаб А. Усманов, Х. Цурхоев, кхыбараш. Силосни масса дIакхухьаш дукхагIа рейсаш ю шофераша Амхадов ХIарона, Закаев Ахьмада, кхычар.

Йиъ эзар тонн мара план йоацача ялх-ворхI эзар тонн силос йолла лерхI Ленина цIерахча колхозе, шеко яц цига из декхар кхоачашдергхиларах.

И. ХОЛМОВ.

КИЙЧЛЕ ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦА

Ялат чуийца даьннад «Лермонтовскийи» «Самашкинскийи» совхозашка. Доакъар кийчдеш хьажкIаши шекара свеклаи чуэцара а гурахьа ялат дIадера а кийчо еш ба хIанз болхлой. Мишта лел уж балхаш цу шин совхозе?

Ялат чуэцар а кхыдола балхаш а дика леладу цхьайолча коллективаша. Иштта «Самашкинский» совхоза шоллагIчеи кхоалагIчеи отделенешкеи «Лермонтовский» совхоза шоллагIчеи кхоалагIчеи отделенешкеи доагIIача бесса леладу балхаш. ХьажкIий силос кийчъе йолаеннай. Дукха ха ялалехьа болалургболаш ба ялата лаьрхIа хьажкIаши шекара свеклаи чуэца. Цу балхашта эшаш йола техника ремонт яь кийчъяьй.

Цхьабакъда, массанахьа дац гIулакхаш иштта дика. Ялат чуэца доладеннача хана а юлургья техникана ремонт, аьнна хет цхьайолча отделеней кулгалхошта. Масала, «Самашкинский» совхоза цхьоалагIча отделене техника латтача метте лакха буц яьннай. Полевой стане цхьаккха порядок яц. Юртбоахама машинаш колодкаш тIа оттаяьяц, уллашта даьтта хьекхадац, цудухьа мукх а йиай.

Иштта да гIулакхаш цу совхоза йиълагIча отделене а.

Ала дезаш да, цу шин совхозерча 43 хьажкIаш чуийеча комбайнах (ККХ-3) 30 машин маратоаь ца хилар. Балха кийчъяьяц 7 силосни комбайн а. ХьажкIаш чуийеча комбайнех дукхагIъяраш транспортераши зIанараши йоацаш я. ХIаьта йолаш йола зIанараш а даьтта хьекха яц.

Иштта лафеташ а кийчъяьяц хьажкIаш чуэца. «Лермонтовскийи» «Самашкинскийи» шинна совхозерча 65 лафетах дукхагIъяраш борташ ехаи скаташ йоассаенаеи латт. Чархий подшипникаш а яц совхозашка. Отделеней кулгалхоштеи механизатораштеи диценна хургда дахача шера хинна гIулакхаш: лафеташ ца хилар бахьан долаш дукха комбайнаш лаьттар болх ца беш, хIаьта транспорт ца тоъарах силоса мегаргдола аьта гIадамаш араюккъе Iоккхувсар.

Лакхе вай дийцачул совгIа, хьажкIаш хьаэца токаш а кийча яц. Томараш тIехьа хьажкIаш лоаттаяра эшача доашта хIанз а ремонт яь яц. Царех цхьадараш чIоагIа деха да. Цу тIа а доаш тоьаш а дац. Масала, «Лермонтовский» совхозе 24 доа ба, царех цаI бац мегаргболаш. Токашта гонахьа карташ яц, хIаьта хьажкIаш йоаха тускараш дац. ДукхагIа йолча токашка пожарни доскаш а тоаданза е вIалла доацаш да.

«Лермонтовский» совхозе гуйрана ялаташ дIадера планаш-м я, цхьабакъда, хьажкIаши шекара свеклаи чуэцара планаш яц, хIаьта балха нормаш а яц. Уж гIулакхаш да йиш йоацаш да, хIана аьлча хьажкIаши шекара свеклаи чуэца ха хьатIаккхача кIезига ха мара яц.

Цу тайпара да «Лермонтовскийи» «Самашкинскийи» совхозий цхьайолча бригадашкара гIулакхаш. ХьажкIаши шекара свеклаи чуэца, гуйран дIадувш дола ялат дIаде эсала кийчъеннай уж.

Совхозий кулгалхой, специалисташ, кхы ха ца йоаеш тохабала беза ялат чуэцареи гуйран ялат дIадереи балхашта дикагIа кийчо яра.

В. ДАДУЛАГОВ,
ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома инструктор.

ХАЛКЪА УНИВЕРСИТЕТАШ

Къахьегамхой знанешта, Iилманеи техниканеи карагIдаьннараштa, дикагIйола опыт Iоаяра дукхагIа яьржачарехи пайданечарехи йола форма я халкъа университет.

Дуккхача наха коммунистически кхетам балара, КПСС ХХII-ча съезда решенеши парте Программеи дIайовзийтара, уж чакхьяхара къахьегамхой оарцагIбалара хьакъе парте тIонча а хинна дIаэйттай халкъа университеташ. Цар дIайовлийт дуккхача нахага марксистско-ленински идеологи, новкъостал ду къахьегамхошта нравственни, эстетически, физически кхетам балара, коммунизм хьалъечун моральни кодекс советски наьха вахара юкъедоалазара.

Халкъа университетий болх дIахо а тоабе лерхIаш, «Знание» яхача Ерригсоюзни общества решенех 1964—1965 дешара шера халкъа университетий Ерригсоюзни хьажар хилар. ВIашагIтехаяр халкъа университеташка хьожаш йола республикански, городской, районни харжара комиссеш. Нохч-ГIалгIай республикански хьажара комиссе (председатель Н. Г. Петров) «Халкъа университеташка хьажара лоархIами декхараши» яха семинар йир халкъа университетий ректорашеи районни хьажара комиссей председателашеи. Семинаре халкъа университетий ректораша шоай балха опыт дIа-юха йовзийтар.

Эггара дикагIа болх беш йола халкъа университеташ ерaш хилар: проффтехобразоване Республикански Управленера педагогически знаней университет (ректор нов. З. И. Ахматханов), республика Лакхехьарча суде вIашагIтеха бокъонаш йовзара университет (ректор Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суда председатель нов. М. А. Кузнецов), Ленина цIерахча культура ЦIагIара искусстваи техникаи университет (ректор нов. Клочков).

Массехк дош ала дева цар балхах. Педагогически знаней университете деша багIа преподавателаш, производственни дешара мастераш, уж ба юкъера, юкъера-технически, лакхера дешар чакхдаьккха, бакъда, педагогически дешара опыт йоацаш.

Университете айхха юва теоретически положенеш преподавателий, мастерий практически декхарашна. юкъейоалаяьй занятей тайп-тайнара формаши методаши: лекцеш, собеседованеш, консультацеш, деша багIараша оттаяь рефераташ. Цар чIоагIа новкъостал ду практически балха гIехь а профессиональни говзал лаккъара а. Университете деша багIараша шин шера Iомаю паччахьалкхен педагогически институтий программаех йола педагогически знанеш.

Цу университете боккха преподавательски болх беш ба Нохч-ГIалгIай педагогически институтеи Грозненски мехкаьтта институтеи преподавателаш, пединститута педагогикаи психологеи кафедра заведующи доцент П. А. Харин, цу институтa педагогически Iилмай кандидаташ Е. Н. Гонтарева, Д. И. Латышина, Грозненски мехкаьтта институтa преподавателаш В. Л. Гудкова, А. М. Багдасарян, «Знане» общества кхыбола членаш.

Дешара шу дика чакхдаьккхар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча судерча бокъонаш Iомаяра университето а. Цига деша багIа дукхагIча даькъе Лакхехьарча суда халкъа заседателаш, новкъостий судий членаш, дружинникаш, кадрай отделий болхлой. Укхаза йийшай къахьегама, дезала, граждански бокъон, КПСС ЦК политически дешара занятешка могаь йолча темай хьакъера лекцеш. Баьча балха опыта юкъера керттера дар хьа а ийца, шера нийсденнача кхоачамбоацарий лоархIам а баь, дешa багIарий замечанеши царна дехараши теркала а даь, университета совето соцадаьл хьатIадоагIача дешара шера бокъонаш Iомаяра шин шера йола университет массехк факультет йолаш хилийта.

Уж хIамаш карагIдаьнна дале а, хьажаро гучадаьхар халкъа университетий балха юкъе цIенхаштта дола кхоачамбоацараш а. Республике йолча 18 университетах ийс Грозне я. Нохч-ГIалгIайчен йоккхача юрта районашка, масала, Шаьла, Сунженски, Наьсарен, Урус-Мартана, Ачхой-Мартана районашка хIанз а цхьаккха халкъа университет яц.

Ехкаяц общественно - политически, Iалама, Iилма, экономически знанеш Iомаеш йола университеташ. КIезига я Iилма-технически, юрта боахама, педагогически, правови знанеш Iомаеш йола университеташ.

Халкъа университеташка хьажаро гучадаьккхар «Знание» общества районни организацеша шоай болх Iилма - технически общественаща, юрта боахама управленещца, культура отделаща, халкъа образоване, унахцIено дораяра, суда, прокуратура органаща, кхыча организацещца айхха бувзам болаш бе безаш хилар. Хьажаро гучадаьккхар халкъа университетий балха тIехь дола кхоачамбоацараш дукхагIча даькъе «Знание» общества районни организацей правленеша цу университетий кхоачам хиллай терко еш ца хиларца лашха доагIилга, царна практически новкъостал деш ца хиларца хьахулилга.

Халкъа университетий балха тIехь долча цу кхоачамбоацарий уйла а яь, уж дIадахара гIулакхаш де деза общества районни организацеша, хьатIадоагIача дешара шера кийчлуш университетий советаша шерра кхетамеи организаторски болх бе беза наха юкъе деша боагIараш дукхагIа хургболаш, эггара хьалха болхлой, колхозхой, кагирхой а болаш. Къаьстта терко е еза укх кердача дешара шера общественно-политически юртбоахамеи знаней университеташ а факультеташ а яхкара.

М. НЕРИМОВ,
«Знание» яхача общества республикански организаце референт.

ШИ ЭЗАР—ЦХЬАН ШКОЛЕ

Советски Союзе эггара йоккхагIа йола школен здани

Дешара заведеней зданешта типови а экспериментальни а проекташ уттаеча Центральни Iилматохкама институто оттаяьй 960—1000, 1280 — 1320 дешархо хIаране чу хургволча школай керда типови проекташ. Планировка ца хувцаш бархIшера а юкъера а школашта уж мегаргхиларах латт цар дикал.

Ши этаж йолча блокаца вIашагIийиза я уллувра ши корпус. Блока чу я мастерскеши лабораторешu. Цхьан корпусе я столови, актовии гимнастическии залаш. Вокха чу — цаI шоллагIчоах къаьста йола класса группаш. ХIара группа ши-ший салоIа зал я.

Школа коарча участке кагегIчарна ловзара йола къаьстта площадка, боккхагIчарна спортивни комплекс а е еза моттигаш белгала яьй.

ХIанз йоккхача городашка 9, 12, 16-зза вIаштIардаь нах чубаха цIеноош хьалдеча хана дукхагIа холуш да дукхагIа бераш чухошаргдола школаш эшаш хилар. Город Москве 147-ча квартале кердача Кузьминокашка хьалъяьй 12—16 эзар саг вахача микрорайона кхоачам хургболаш йола школа. Къаьнарча Кузьмински парка гаьна йоаццаш хьалъяьй вIаши ювзаенна йола каркасно - панельни йиъ корпус.

— Кердача школа 2032 моттиг я, — йоах архитектурни мастерскена кулгалдеча И. Кастела. Советски Союзе эггара йоаккхагIйола школа я из. Цун башхало, толашагIа хилар — дукха помещенеш: 52 класс, литература, истоpe, географе, домоводства, кулгашца къахьегара, кхыча мехкашкарча къамий меттай, математика, черчене специализированни кабинеташ (тIеххьарчун майда 75 квадратни метр); физика, химе, биологе, естествознане лабораторееш; дуккха мастерскеш, иллеш доаха класс. 450 сага лаьрхIа цхьа актови зал, хIараяр 280 квадратни метр йолаш физкультурни йоаккха шиъ зал; столови, библиотека, медпункт. Помещени хила еззача бесса хиларах дукха холуш бац ужжал дукха дешархой. Къаьсткъаьстта йола кхо здани санна хургья из. Хьалхаръяр дIаеннай лохехьарча кхаь класса, шоллагIъяр — вокх кхаьннена, кхоалагIъяр—ворхлагIчеи бархIлагIчеи классашка дешараштa. Ерригa школа вIашагIъювзаш йолча керттерча здане чу нийслагIчеи итлагIчеи классел совгIа боккхагIчарна хиланза яргйоаца кабинеташ, лабораторееш я. Дешархой боккхалгеи зIамигалгеи хьежжа иштта дIа-юха йийкъа я керттерча здане кIалхарча этажа чура паргIата гардеробаш. Ткъаь минута барзкIаш Iодаха е тIалувха кхувргда ши эзар дешархочун.

Экономически а пайдана я школа керда здани. ЛоархIам бича гучадаьннад цу тайпарча школерча цхьан моттигах дIадодар 10—14 процент лохагIа хилар.

— Дика хетий хьона здани?— хаьттар оаха школа директор йолча Мара Захаровайга.

— ЧIоагIа дика хет. Эггара зIамигадар а белгал а доаккхаш дика яьй планировка. ХIара корпусе чу-ара воала массехк наIараш я. Перемена йолча хана сихха фега арадала йиш хургья берий. Лохехьарча классашкара ворхIлагIча классага кхаччалца йолча хIара дешархочоа, къаьстта истол хургда. Пластикаца шаьрдаьча ши моттиг йолча хозача истола тIа, дешаргда, лакхехьарча классашкарча дешархоша. Химически лабораторерча хIара истола цIатIайихьай газ, хий, хIаьта физически лаборатореп — электричество. Тха — хьехархой а уйла яьй проект оттаяьраша. Пхе этажа метта кхоъ я. Из чIоагIа аьттув болаш да. Е хьоккхача хьаэцаргда вай ши учительски. ЦаI массанахьарчар санна я, вож — хоза лостам болаш, салаIа йиш хургйолаш кIаьда мебель йолаш я.

Кердача Кузьминкера эксперимент дIайихьай столица спутнике — Зеленограде. Цига а хьалъеш я 2 эзар моттиг йола школа.

Борис СВИРИДОВ.
(АПН).

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 24 август 1965 шу.

ХА ЗЕХЬА ЙОАЯЦ

Республика школашка керда дешара шу доладуьга дешархошта дІахойташ бола юххьанцара гургал бека ди тІаккхача юхейисар кІезига ха мара яц.

Духхьашха школай классашка гІоргбараш та, шоай керда вахар цу дийнахьа доладергдараш та къаьстта а дог гІоздоаккхаш хургда из ди.

Цу дийнахьа дешархой безаме чубоврґболаш шерра школай наІараш хьаеллара фу даьд Наьсарен районе? Мишта кийчъеннай уж цу денна?

Наьсарен районе эггара хьалхагІа ремонт яь а дешара шу доладара йизза кийчъяь а яьннай Іаьли-Юртара, СурхотІара, Яндарера юкъера школаш, Наьсарен - Вокзалера бархІшера деша школа, Пхилекъонги-Юртара юххьанцара школа.

ХІанз цу школашка сихбенна доагор Іалашдеш боахк.

Районерча ерригача школашта эша доагор 5 эзар складометр дахчеи цхьа эзар бархІ бІаь тонн кІори ба. ХІанзле кийчдаьд районе 3800 складометр дахчеи 700 тонн кІори. Цунах гуш долчча тайпара, хІанз а ерригa школаш яц кхоачам хиллал доагор долаш. Цудухьа школай, юртий Советий, райОНО кулгалхой декхар да гарггарча деношка ерригa школаш йизза доагорца Іалашъяь яхар. Из де деза, хІанз, ха дика латтача хана. Наьсарен хьуна боахама директора нов. Марзиева йоакхо е еза дахча хьунагІара ара эза, автомашинаш тІааха йиш хургйолча моттиге Іоаттадара.

Цхьаьккха лоархІаме декхар а латт района школай кулгалхошта хьалхашка. Из да укх шера районерча школашка болх бе боагІа керда хьехархой квартираца а а доагорца а Іалашбар.

Укх шера Наьсарен района ерригача школашка болх беш хургва 600 совгІа хьехархо. ХІанз укх сахьте парка кийчъяь яьннай: школай шоай доалахьара 66 квартира, ОКХ 10 квартира, района предприятешеи учрежденешеи школашта къоастаяь 5 квартира. Школай дукхача хьехархошта дахча а кІор а бенаб.

ХІаьта а хьехархой вахара хьал Іалашдара юкъе хІанз а дукха да кхоачамбоацараш. ХІанз а берригача хьехархошта дена даьннадац дахчеи кІори. Дукха школаш я буфеташ йоацаш. Хьехархой хиланза яргІоацача продуктаща хаддаиза Іалашбара боккха лоархІам болаш я уж. ХІара школе уж хила езилга хьахьокх торговле болхлой бекха соахка Экажкъонги-Юрта, СурхотІа, Іаьли-Юрта хьехархой хадданза продукташца Іалашбелга юкъагІдуташ йола моттигаш нийслуш хинна хиларо а.

Сихде деза кердача дешара шера кийчо елга, районе болх бе баьхка берригa къона специалисташ мел эшачунца Іалашбе беза. Дика кийчо яь дІадоладе деза дешара шу.

В. МАРЗИЕВ,
тха собкор.

КЕРДА СПЕКТАКЛАШ

Шоай зІамигача зрителашта керда спектаклаш кийчъяьй Нохч-ГІалгІай республикански теникий театро. Царех я «Сембо», «Хьуна сахьат» яха спектаклаш. «Хьуна сахьат» яха спектакль хІанз Нохч-ГІалгІайчен зІамигача зрителашта хьокх артисташа. ХІаьта Астрахански областе гастролеш еча вай театро «Братья Лебеди», «Сембо» яха спектаклаш хьокх.

Керда сезон йолалуш «Нуридин — дошо гувлгаш» яха керда спектакль кийчъеш да хІанз театр.

В. СЕРГЕЕВ.

СалоІача хана шоай библиотеке а баьхке керда журналаши газеташи дешаш хул слюдяной фабрика къахьегамхой.

Дика вІаштІехьдаьккхад из гІулакх библиотекара Горбачева Людмилас. Цкъаза дукха нах гулбелча массанена дІахозаш лоархІамера статьяши, сакъердамера лоаца дувцараши деш цо. Болхлошта дукха еза шоай библиотекарь Людмила.

Сурта тІа: салоІача хана библиотеке баьхкаб (аьрдехьара аьттехьа) Барышкинова Люба, Бурлакова Тоня, Стерлычанова Зина. Юкъе латтар библиотекарь Горбачева Людмила.

А. Плиева сурт.

Корта бохо малараш меларах доала зе

ХІанз вай вахарерча дІаяхача замах юхедисача гІулакхашта юкъе эггара зуламерчарех цаІ да корта бохо малар мелар. Цхьаболчарна хет маларо хІама дикагІа дуийт, долче пайдана а да аьнна. Иштта хетар гІалате да. ДІахьажал шо молаш барашка: нарна кхоачам ба маькха чІоргах хьадж яьккхача, е «оалаш долчча тайпара, «цхьешах церг техача». ШоалагІа-дале, организма чухь ше доагаш спирто эггара чІоагІагІа дегІа эша вещество (белок) дукха йоаю. Цул совгІа, маларо чІоагтІа эйп ду гийга шод йоаллача чураштa, пордона, хІаьта из бахьан долаш хул ченна хронически катараш а. Каст-каста молаш барий геттара хьалха Іолег цергаш, авитаминоз В-1 яха лазар хьоаду. Из хиннача сага периферически нерваш талх, кулгийи когийи голингашта лазараш хул, дегІа пхьидий гІоарал дов, дог шерлу. Цу лазара атта дарба дулац.

Цхьабарашта хет корта бохо малараш мелаш хилча низ тІакхет аьнна, из а иштта гІалатера уйла я. Мелача сага низ эшалу, цхьабакъда, меннача чул тІехьагІа цун дог хьалгІерташ хилар—из ше да. Из бакъ хилар хьахьокхаш дола цхьа масал доаладергда аз шоана. Массаза а санна, цкъа шоаш «кад теха» баьнначул тІехьагІа грузчикаша ланаш дехкар, тухах диза ши гали шоллагІча этажа тІа хьан доаккх хьажа, аьнна. Цу тайпшара маларах дог дика хиннача цхьаннена букъ тІа диллар уж ши гали, тІаккха массехк гІа боаккхашехь а Іовежар из, хІаьта цул тІехьагІа халача хьала тІа а волаш больнице а вихьа, цига уллаш массехк бутт баьккхар цо.

ТолашагІа йолча техникаца кийчъяь я вай заводаши фабрикаши. Дикеи беркатеи болх бара корта баханза, цІена хила беза. Беха е менна болаш балха баьхка нах шоай декхарий терко ца еш хул, сиха кІаьдлу, технологически процессашка дика хьожаш, кхерамзлен уйла еш хилац, хІаьта цу хІамаша яйт брак, авареш, хатараш. Производстве хулача човнех 20 процент яраш малараш мелар бахьан долаш хулаш я.

Маларaша беча Іоткъамах дегаметтера нервни система талх сага. ДегІа хулаш бола Іоткъам холац, организм лазара духьалъотта низ боацаш хул, ше леладу гІулакхаш теркалдара хьаькъал дІа ца кхоачаш хул саг.

Кегаю сага эггара лакхера нервни система, толхаю из. Малар меннача хьалхарча юхъига геттара са мукъа даьле, къамаьл де дог доагІаш хул саг, хІаьта цунна тІеххьа малар кертах ме доал дог матара дода цун. Веха саг велха ведача хана вел е цхьаккха бахьан а доацаш бІаргех хий а ухийташ велх. Меннача сага хьаькъал эшалу, дагалаттар диллу, уйла юлац. Цунах ха дезаш да, хатар хилара бехке бараш а хатарашка зулам дувлараш а малар керте даьнна нах хилар. КІезига мара дене а, малар къаьстта кхераме да транспорт лехкарашта. Кхыбараш шоаш болаш, машинаш лехкаш болча шоферий-м хІаьта а корта паргІата хила беза. Цхьа секунд а чІоагІа лоархІаме йолаш ха йоагІа, хІаьта вехача сага сакхетам лаьгІбале хул, цудухьа хулаш латтачун лоархІам баь из воалалехьа цунна секунд ийша ца Іеш, бІарчча минуташ эш. Из ца кхетадеш бола шофераш кІезига бац. Цудухьа дужкхача водителашта укх шера хьалхарча ялх бетта бехкаш даьд Грозненски автоинспекце.

Цкъа, 18 июле массаза а санна ІуйрІйна сомаваьлар Мустафимов Равиа. Цунна дагадацар из ди дуккхача хана дицлургдоацаш шийна дег чу дужаргда аьнна. Массаза санна, сих ца луш, завтрак а даь, ший велосипеда тІа а хайна, шийна бовзача новкъа гІолла балха ваха аьнна араваьлар из. ТІаккха, Окружной улицагІа № 2 йолча химзавода юхе гІолла ше майоагІа йоагІар маларо корта хьовзабаьча Тарасов Иван Ивановича лехкаш йола МАЗ-205. ЙоагтІача тайпара тІакхийтар из велосипедиста. Авари хилар бахьан долаш Мустафимов республикански больнице вихьар, меттахьа баьжкха керта хьоа а кагьяь букъа тІехк а йолаш.

Лакхе аз дийцар хинна ши ди доаллашехьа Шаьла, Грознереи Первомайскереи боагІа ши никъ вІашагІкхеттача моттиге, ший мотоцикл а тІехьа ше ма водда райбыткомбинага зданеча тІаккхийтар Челиев Дюмаш. Цу тайппара, наькъа араяьнна еха компани — Исмаев, Витязев, Челиев — Шаьла районни больнице нийсъелар.

Автомашинаша каст-каста авареш ю гІаш лела беха нах наькъа-юккъедІа а увтташ йоагІа машина юхасоцае, машина тормоз яла йиш йоацача хана наькъал лехьа бовла гІортар бахьан долаш. Иштта моттиг нийсъелар ЗИЛ-150 яхача машина шофера иcв. Ладога, вехача Черноокий Григорий Фомича машин тІатехача хана. Уж а кхыдола а масалаш ца дийпача даланзар тхо корта бохо малараш меларах фу «беркат» доал дІахайтар духьа.

Вовзаш волча французски Іилмахочо Лаэнека — унахой керага ладувгІа тІаувттаю прибор хьаьчо, цкъа яздаьд дийхка айп мишта хиннад. Керо кхача охьача хана массехк тайпара дохьаж доалла веществаш хьахул гийга чу. Уж дерригa бахьанаш, чурашка нийслу кхыдараш а санна, дийхка клеткаша царцара хьакъесталеш а зедергдоацача доахаш а да. Кер чура дІаяккха йиш я гийг, Інжарилг, пехк, хІаьта а вахаш хул саг, цхьабакъда, дийхк дІадаьккхача е цо бу болх сецача, валар мара, кхы ха яц сага. Корта бохоча маларaша дийхка Іоткъам бу. Дийхк дохадаьча моттигашка муаш хул, харцахьа йиаьча продуктех хьакъеста дохьаж дуж организма чу. Дерригача дунен тІарча Іилмахоша хьахьекхад маларaш мелаш болча нахах 95 процент барий дийхк талхаш хилар.

Малара тІехьабаьннача наьха дог, дийхк а санна, хьалхагІа тІагІолла мухь а лоацалийя, цул тІехьагІа из метта ца оттийташ дола муаш а дийя хул, хІаьта из бахьан долаш цІий соц, дог Іов, дест. Каст-каста мелаш болча нахага дІахьажал шо, цар юхьмараш мишта йийста, сийяъенна хул, хІара 10—15 гІа массаза боаккх юхасеца безаш хул уж, оалаш ма дарра, садаккха аьле.

Цека тІара лазараш бархІазза дукхагІа хул маларaш мелача нахл. Цкъа-дале, уж бІеха леладаь да из. ШоалагІа-дале, цІека хулача лазарашта а дуккхача кхыча лазарашта а духьалъотта низ боацаш юс организм.

Маларaш каст-каста мелаш болча наьха корта тувлорах болаш санна хул: цкъа хеталу царна шоай дезалхоштеи шоашца бараштеи тІабехка кулгалдеш шоаш болаш санна, тІаккха хеталу шоашта бІагІара хьежаш санна, хІаьта нагахьа санна шо нийса бІарахьежа дале а, диканна ца хьежаш санна, цудухьа гаьнарча хІамах са ца кхуви хул малара тІехьабаьнна нах.

Нагахьа санна малара тІехьаваьннача сагага оаш фу бала кхаьча мел Іа къаракх аьнна, хаьттача, цо жоп лургда шоана: «Мукъа ди ма дий аьнна меннадар аз кІирандийнахьа, оршотдийнахьа — хала ди доладаь» е кхы бахьан доаккхарг да. ХІаьта дуккхачар цхьаккха бахьан а доацаш мел. Миччa тайпара меле а малар во гІулакх да.

Ваххалца маларaш мелилга — къаьнарча бытах юхедиса из зуламера гІулакх — дІадаккха аьнна, вай халкъа хьалхашка бехктокхамера декхар оттадаьд Коммунистически партеи вай правительствaи, ерригача советски общественностои.

М. ГРОЦНИЙ,
лор.

ПИСАТЕЛАШ ЮРТАБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОЙ БОЛЧА

Укх деношка Урус-Мартана районе дІадихьар ноябрь бетта Москве хургдолча Нохч-ГІалгІай литература кІиранна хьалхара деношь. 20,21,22 августе нохчий а гІалгІай а писателаш хилар цу районерча совхозий юртбоахама къахьегамхой болча. Иштта «Горец», «Красноармейский», «Гехинский» совхозий къахьегамхошта хьалхашка шоай балхах лаьца къамаьлаш а дир шоай керда произведенеш а йийшар писателаша Зязиков Бахьаудина, Мамакаев Махьмада, Саидов Билала, Чахкиев СаІида, Сулаев Мамеда, Ведзижев Ахьмада, иштта кхычар а. ЧІоагІа хозахеташ тІаийцар совхозашка вай писателаш.

Укхаза, парте райкома зале 20-ча августе дІадихьар писателаш района кагирхоща вІашагІкхетар. Писателаша шоай произведенеш йийшачул тІехьагІа, района художественни самодеятельноста коллективо концерт оттадир.

Йоккха литературни сайре дІайихьар районни культура ЦІагІа 22-ча августе. Нохч-ГІалгІай литературах а, ноябрь бетта Москве хургдолча литература кІирах а писатела Зязикова къамаьл даьчул тІехьагІа, гулбеннарашта шоай керда произведенеш йийшар писателаша Сулаев Мамеда, Саидов Билала, Музаев Нурдина, Мамакаев Махьмада, кхычар а.

Писателаш районе хиннача деношка дІайихьар книжни базар. Укхаза писателаша автографаш а язъеш дукха а шоай книжкаш дехкар литература дешаш барашка.

Дуне цхьан кІирах

ДИКАЧА ЛОАЛАХОЙ НАЬКЪАЦА

Турце политически общественни гІозарашка чІоагтІа ювцаш я дукха ха йоаццаш Советски Союзе хиннача Турецки Республика премьер - министра С. Х. Ургюплю визита итогаш. Дуккхача турецки политически деятелашта, кепа йоазон обозревателашта хетачох, СССР-аи Турценеи юкъера барт-цхьоагІо, дикача лоалахой гІулакхаш дегІадахкара керда белгало хилар цу визитах.

Ше бихьача наькъа результатий чІоагтІа лоархІам бир Суот Ургюплю. «Тха визит,—аьлар цо Анкаре ше юха цІакхаьчача, — чІоагІа пайдана яр. Советски кулгалхоща айхха контакташ а пайданера переговораш а хилар тха. КІоаргга дег чу йижай тхона тхоай цига яь терко а ши мохк шоайла вІаши гарга бахара беш бола лоархІам а».

Советско - турецки барт - цхьоагІон гІулакхаш ах бІаь шу гаргга истори долаш хьадоагІа. Уж дІадоладеча юххье лаьттараш сийлахь - воккха Ленини турецки къаман революце баьчча Кемаль Ататюрки бар. Октябра кортамукъален идеяй низагІа, хьалхара дунен тІом хиннача шерашка мохк дІалаьца хиннача империалистически интервенташта духьала геразца къовсам лоаттабе аьнна гІеттар Турце халкъ. Турцена кхерам тІалаттача цу хана къонача Советски республико вежарий новкъостал дир цунна империалистически захватчикашца лоаттабеча къовсаме. 1920 шера дунен тІа эггара хьалха Советски паччахьалкхено бакъйир Турецки Республика къаман суверенитет, дипломатически гІулакхаш тессар цунца.

Советско - турецки гІулакхаш белггаларча хана, халахете а, нийгІар, хІаьта дипломатически этикет мара кхы тайпа бувзам юкъе боацаш дукха ха а яьккхар. Дуккхача бахьанех нийса доацаш эттача цу хьало новкъарле йора Турцеи СССР-еи паччахьалкхений хьаштанта, советско - турецки доттагІала традицешта. ХІаьта а, къоастаюларгйоацаш цхьаккха проблема яц шин мехка юкъерча гІулакхашца. Турецки а, иштта советски а халкъашта чІоагтІа ловш да доттагІала бувзамаши массе оагІорахьара барт - цхьоагІон гІулакхаши тоадалар. Советски Союзо ший лоалахоща Афганистанацеи кхыча паччахьалкхенашцеи дуккхача шерашка леладаьча дикача гІулакхаша дог тешадеш хьахьокх уж тайпа гІулакхаш вай Турцеца а хила йиш йолаш хилар.

Ховш да, нагахьа санна вай шин мехка юкъера доттагІал юхаметтаоттадар дезаш ла дерригa турецки политически низаш, аьнна хийтача, совнагІа хургхилар. 25 политически парти я Турце, царех цхьаяраш дукхьала йолаш а я. Цу тІа а Малхбузен империалистически гІозараша. Турце НАТО-на юкъе дакъа лоацаш хиларах пайда а эцаш, шоай низ кхоачар ду укх тІеххьарча шерашка тоадаларгахьа леста советско - турецки гІулакхаш юкъахдаха гІерташ. ЭгІазбаха дукха къамаьлаш дир доазол дехьа премьер - министр С. Х. Ургюплю СССР-е варца дувзаденна а.

Цхьабакъда, советско - турецки дикача лоалахой гІулакхий моастагІаш фуннагІа леладойя а, уж тІа-тІа дукхагІа дегІаухаш ла. ХІанзале а ала йиш йолаш да, вІаши юкъера тешам бовра ша кагбеннаб аьнна. СССР-аи Турценеи юкъера доттагІал юхаметтаоттадарга долха наькъаш цІендаьл. Цу гІулакха боккхача лоархІаме хилар укх тІеххьарча шин шера шин мехка паччахьалкхений деятелаш дІача - хьача ахар. Укх тІеххьарча шерашка тоаденнал советско - турецки культурнии экономически бувзамаш. Цу доллача хІамаша новкъостал дир СССР-ера Турце премьер-министра С. Х. Ургюплю визит толаме чакхъялара. Укх тІеххьарча 33 шера турецки правительствана керте латтачо вай мехка эггара хьалха яь визит яр из. Советски Союзои Турцеи цхьатарра лоархІаш дуккха хІамаш ла хІанзарча дунен халкъашта юкъерча проблемашка. Лоаллаха уллача шинна а паччахьалкхенна лов шоай доазонашка меттел дерригача дунен тІа а машар хилар.

Советско-турецки переговорий керттера итог сенах латт аьлча, из латт, шинна а правительства уйла Турценеи Советски Союзаи юкъера дикача лоалахой гІулакхаши доттагІали дІахо чІоагІданза дарг ца хилар тІа сеца хиларах. Хьанз цу гІулакха эшаш мел дола хьалаш долаш да. Эггара гаргагІча шин лоалахочоа юкъе тешами доттагІал дола гІулакхаши хилар — Гаргарча Малхбоалене сатеми машари хилара йола лоархІамера фактор.

АМЕРИКАНА ТІЕРА ЭХЬ

Дуне цецдаьккхад Лос - Анжелосе хиннача трагически событеша. Буржуазни газеташа шоай низ кхоачар ду цу событей бокъонца дола маІан харцахьдаккха, Іаьдалаша неграша ду къиза низаш бехказа даха гІерташ. Ер ла океанал дехьарча буржуазни кепа йоазоно массаза а дувцарех дола цаІ. «Дош доаца дов бахьан долаш, — язду «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газето, — улица тІа гІолла лелара бокъонаш толха а яь нах лувцарах гІеттаяр Лос-Анжелосера восстани... Бунт хьоаяьраша белггала лерхІаш хІама дац, цхьаккха лозунг дац, кІай бараш гоама хиларал совгІа».

Цхьабакъда, американски реакце низ кхоачаргбац Лос - Анжелосе эккхам хилара бахьанаш къайладахьа. Уж геттара дика довзаш да дерригача дуненна. Уж деношка цу городе кхаьчача США-рча негритянски болама кулгалхоех цхьанне Мартин Лютер Кинга хьакхайкадир, ларде далараш социальни бахьанаш да, аьнна. «Лос-Анжелосера неграш, — аьлар Кинга, — ший йІаьхелахи рузкъахи доккхал деча паччахьалкхенерча дІакъоастаьча къела гІайрен тІа леш латт».

Лос - Анжелосе меттел, ВІашагІкхийттача Штаташка дІа мел вахача а баха 20 миллион бола неграш — эггара лаькъазагІа дола а тоІадаь доадла а общества дакъа да. Кхыметтел официальни даннеех а Лос - Анжелосера хІара кхоалагІа вола негр — хьабе болх бозацаш ва. Негрий бараш 90 процент дукхагІа дов кІайчар берел. КъызагІча тайпара еш йола дискриминаци, цІаккха а тІера дІа ца йоала къел, хьабе болх ца хилар...

«Граждански бокъонех» долча цхьанна а закона, «къелаца лоаттабеча къовсама» хьакъехьа, «сийлахь - йоккха американски общество хьаяра» хьакъехьа президента чІоагтІа кхайкаеча декларацешта могаргдац неграш дорх баь овлангара бахьанаш дІадаха. Вовзаш волча негритянски писатела Болдуина яххача тайпара, «Америка политически социальни системера эггара радикальнегІеи кІоаргга чудолхеи хувцамаш ца дича, неграшкара хьал хувца цхьаккха тайпа реальни торо яц».

США-ра расови дискриминаце проблема хІанз дунен общественноста кхелага дІаеннай. Белгалдоалаш гІулакх да, язду «Ганиэн таймс» яхача газето, хІанз хинна негрий восстанеш расизма заповедникашка — КъулбехьаРча штаташка ца а хулаш, «дошоча малхбузене» хилар. Цо расови дош регионалъни, алхха къулбехьара проблема хетийта гІерташ йола американски пропаганда гучаьккха ца Іеш, кхехкаш латта хІанз - хІанз иккха берригача мехка гІолла дІанржаргйола вулкан цига йолаш хилара тешал а ду. Цхьа бахьан доацаш дац кхыча городашкара — Нью-Йоркера, Чикагора, Филадельфера, Балтиморера, Детройтера... неграш ца гІоттийтар духьа США доал ду гІозараш чІоагтІа оарцагІдаьнна хилар. Полице а кхерамзлеи низий а доккха ха оттадаьд неграш бахача кварталашка. «Законаи порядкенеи духьалбаьпнарий кхы а цІий мехкадарца жоп дала кийча я миллиардерийи реакционни политиканийи Америка.

Буржуазни американски общества бокъонца йола юхьмараш хьагучаяьхар Лос - Анжелосе расисташа даьча акхача гІулакхаша. «Бокъонца дола ший сибат хІанз санна къаьга цІаккха а хьахьекхадац американски харцдемократе: мехка чухь социальни нийсхо па хилари расашта низаш дари, доазол дехьа колониалистски авантюризм лелаяр. Лос - Анжелосера Санто - Домингеи Сайгонеи кхаччалца американски салташа хьахьокх шийца оагІув бехкараш тІа-тІа дукхагІа кІезиглуш йола машара юхьмараш».

Ф. СЕЙФУЛЬ-МУЛЮКОВ.
(ТАСС).

33-не КОМИТЕТА ЗАСЕДАНИ

НЬЮ-ИОРК, 21 август. (ТАСС). Машар хьаллоаттабара операцешца дувзаденна дола дешаш леладеча 33-че комитета аргІанара заседани хилар укхаза селхан. Заседане дийцар хьалхагІа 16-ча августа хиннача заседане Советски Союза, США, Англе викалаша еннача предложенешца дувзаденна дола дешаш.

Заседане къамаьлаш дир Норвеге, Канада, Японе викалаша.

МОАСТАГІЧУН КОММУНИКАЦЕШТА ЕТТА ХІАМАШ

ХАНОЙ, 21 август. (ТАСС). Укх шера пхе бетта американскии сайгонски бІуний коммуникацешта 272 атака яьй къулбехьенвьетнамски патриоташа, яхаш хоам бу ВИА агентства. Кортамукъален эскара бІухоша цу юкъа дохадаьд 100 совгІа тІий, эккха а эккхийтай, хьакара а енай 113 амфиби а юкъе йолаш йола 727 тІема автомашин, ахка яхийтай 18 эшалон, бух дахийтад 75 тІема кема.

«ДЖЕМИНАЙ-5» ЯХА КОСМИЧЕСКИ КЕМА ОРБИТЕ

НЬЮ-ЙОРК, 21 август. (ТАСС). Чухьа ши моттиг йола «Джеминай-5» яха космически кема лаьтанна гонахьа го баха сигаладахийтад тахан ВІашагІкхийттача Штаташка Кеннеди яхача мысера.

Юххьанца 19-ча августа сигалдахийта лаьрхІадар «Джеминай-5» яха кема. Цхьабакъда, технически вІаштІехьа ца хилар бахьан долаш сигала ца дохийташ тІехьадаьккхадар из.

«Джеминай-5» яха, Гордон Купереи Чарльз Конрадеи лехкаш дола кема «Титан-2» яхача ракетаца орбита тІа даьккхад. Программага хьежжа, бархІ дени бархІ буси го бахийта лаьрхІад «Джеминай-5» яхача кемага. Шоаш го боахача хана «Джеминай» тІарча къаьсттача реактивни устройства новкъосталца шоллагІа го боаккхача хана шоаш дІахецаргйолча йоккха йоацача искусственни спутникана кема гаргадита гІортаргба американски космонавташ.

Халкъа Венгре доазол дехьа дІаухийт алюминех яь хІамаш. Лаьхенера лоабат советски заводашка чакхбахарах лаьца Советски Союзаца соглашени яро республикага торо хилийтай алюминех хІамаш ю промышленность сухалца дегІакхувла.

СУРТА ТІА: Секешфехерварерча комбинатера кийча продукци.

МТИ—ТАСС сурт.

Спорт

ФУТБОЛ

Укх тІеххьарча кхаь шера вІашта Ивановерча «Текстильщикал» котъяла аьттув ца боалаш хьайоагІар вай футбольни команда.

Цхьабакъда, дІадахача шоатта дийнахьа Орджоникидзе цІерахча сталионе вай футболисташа хьахьекхар лакхара техника йолаши дика ловза ховши шоаш хилар.

Ловзар дІадолалушехьа гуш дар «Терек» цу аргІанарча матчага дика кийчъенналга.

Чуийнна дІаболабелар вай футболисташ бургацах ловза.

ЧІоагІа кхерам тувсар «Текстильщикий» наІараштa вай футболисташа Косовеи, Чупахинеи вІашагІъехкача комбинацеша.

Матч дІайолаеннача пхелагІча минуте Косова хьаенна бургац чутехача Чупахина дІайолайир юххьанцара счет.

Массехказа «Терека» наІараштa юхе бургац чутоха кхерам тийсача хьаьший ка яланзар, вай защита чІоагІа хиларах.

Иштта вай футболисташка совле а йолаш чакхъяьлар хьалхара тайм.

ШоллагІа тайм йолаелча дена а котало вайчаргахьа йолаш дІахьора ловзар.

Кадайи хьинар долаши волча Барашьяна цхьаьккха бургац чутехар хьаьший наІарашка. Дукха юкъ йоланзар кхоалагІа бургац Михеева чутоха а. ХІаьта а ца бохаш тІагІертта ловзар ивановцаш. 68-ча минуте «Терека» наІарашка цхьа бургац чутоха карагІдаьлар царна.

Цхьабакъда, кхы тІех-м балийтанзар грозненцаша уж.

Михеева метта ловзара юкъе венача Жердева йиълагІа бургац чутохаш чакхъяьлар матч.

Шоай ловзар эргадоахаш тІагІертта ловзар бахьан долаш счет 4:1 йолаш котбаьлар «Терека» футболисташ.

ШоллагІча круге юхейисача йиъ матчах вай футболисташ иштта дІахо а ловзе, цар вІаштІехьаргда лакхерча лиге къовсам лоаттабергболча командашта юкъеяха.

С. СУЛТАНГИРЕЕВ.

БАСКЕТБОЛ

Грозный, МалгІабика, Гудермеса городий профсоюзни обкомий командаша баскетбол ловзаеш кІира финальни ловзараш дІадихьар. ЧІоагІа безам тІабаха «Спартака» общества спартакиада финал мишта дІайода хьежаш бар дуккха бола зрителаш.

Ловзараш дІадихьар Нохч-ГІалгІай педагогически института площадкашка. Хьалхара моттиг яккхара къовсам лоаттабеш хилар маІача наьхеи кхалнаьхеи 12 команда.

МаІача наьха командашта юкъе хьалхара моттиг авиаболхлой профсоюза обкома спортсменаша яьккхар. ХІаьта шоллагІча моттиге ГАРО завода команда я, кхоалагІча моттиге — МалгІабика команда.

Кхалнаьха командашта юкъе дика толам баьккхар Госторговле профсоюза обкома сборни команда.

Ловзараша хьахьекхар вай республике физически культура юкъе баскетболо ший моттиг чІоагІа дІалаьца хилар.

Цхьабакъда, цхьацайолча коллективаша хІанз а боаггІача тайпара теркам тІабахийтац цу спорта.

Массайолча коллективаша цу ловзарга дакъалацар ловр.

Финале дика толам баьккхача Гудермеса, МалгІабика командашта а ГАРО завода командана а Республикански Совета дипломаши вымпелаши елар. хІаьта ловзарашка дакъа лацархошта Рессовета грамоташ а елар.

О. НИКОЛАЕВ.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

Город Грозне, Р. Люксембурга улицагІа, 6/90, яхача гражданка **Тураджева** Медея Семеновнас суде деннад Фергански областе город Маргелан, Тукуева улицагІа, 1. вахача гражданинагара **Тураджев** Константин Александровичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Заводской района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбоахамен, культурни, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отдел партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7-84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7-84.

СФ02674. Заказ № 4658.